

A VÉRTESI NATÚRPARK FEJLESZTÉSI PROGRAMJA

2007. március

Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
ELŐZMÉNYEK	5
A VÉRTESI NATÚRPARK MEGALAKULÁSÁNAK ÉS MŰKÖDÉSÉNEK JOGSZABÁLYI HÁTTERE	5
A VÉRTESI NATÚRPARK MEGALAKULÁSA	5
A VÉRTESI NATÚRPARK LEGFONTOSABB ADATAI	7
A FEJLESZTÉSI PROGRAMOT MEGALAPOZÓ HELYZETFELTÁRÁS (SWOT-ANALÍZIS)	8
A FEJLESZTÉSI PROGRAM FŐ IRÁNYVONALA	10
A FEJLESZTÉSI PROGRAM INTÉZKEDÉSI CSOPORTJAI	13
1. ALPROGRAM: A VÉRTESI NATÚRPARK KÜLSŐ MEGJELENÉSE	13
2. ALPROGRAM: VONZERŐFEJLESZTÉS.	15
2.1. <i>intézkedési csoport: Természeti értékek védelme.</i>	15
2.1.1. feladatcsoport: Országos jelentőségű védett természeti területek bővítése, kialakítása.	15
2.1.2. feladatcsoport: Vizes élőhelyek kialakítása, rehabilitációja, rekonstrukciója, kezelése.....	17
2.1.3. feladatcsoport: Gyepterületek rehabilitációja, rekonstrukciója, kezelése.	19
2.1.4. feladatcsoport: Parkerdők tájrendezése, tájrehabilitációja.	21
2.1.5. feladatcsoport: Felhagyott bányák tájrendezése.....	23
2.1.6. feladatcsoport: Vonalas létesítmények természetkárosító és tájromboló hatásának mérséklése.....	25
2.2. <i>intézkedési csoport: Történelmi, kultúrtörténeti értékek védelme.</i>	27
2.2.1. feladatcsoport: Római kori emlékek feltárása, bemutatása.	27
2.2.2. feladatcsoport: Várak, kastélyok, templomok állagmegóvása, felújítása, bemutatása.	29
2.2.3. feladatcsoport: Egyéb országos, vagy helyi védelem alatt álló, illetve védelemre érdemes épületek, építmények állagmegóvása, felújítása, bemutatása..	31
2.3. <i>intézkedési csoport: Települések vonzerejének növelése.</i>	33
3. ALPROGRAM: TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE	35
3.1. <i>intézkedési csoport: Szálláshelyek fogadási feltételeinek javítása.</i>	35
3.2. <i>intézkedési csoport: Vendéglátóhelyek fogadási feltételeinek javítása.</i>	37
3.3. <i>intézkedési csoport: Bemutatóhelyek létesítése, fejlesztése.</i>	39
3.4. <i>intézkedési csoport: Turizmus-formák fogadási feltételeinek javítása.</i>	42
3.4.1. feladatcsoport: Bakancsos turizmus fogadási feltételeinek javítása.....	42
3.4.2. feladatcsoport: Kerékpáros turizmus fogadási feltételeinek javítása.	44
3.4.3. feladatcsoport: Lovas turizmus fogadási feltételeinek javítása.	46
3.4.4. feladatcsoport: Borturizmus fogadási feltételeinek javítása.	49
3.4.5. feladatcsoport: Kulturális turizmus fogadási feltételeinek javítása.	51
3.4.6. feladatcsoport: Vadászturizmus fogadási feltételeinek javítása.	53
3.4.7. feladatcsoport: Horgászturizmus fogadási feltételeinek javítása.....	55
3.4.8. feladatcsoport: Vízisportok infrastrukturális hátterének megteremtése.	56
3.4.9. feladatcsoport: Téli sportok infrastrukturális hátterének megteremtése.	57
3.4.10. feladatcsoport: Hivatásturizmus fogadási feltételeinek javítása.....	58
3.5. <i>intézkedési csoport: Humán infrastruktúra megteremtése, fejlesztése.</i>	60
4. ALPROGRAM: TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS.	61
4.1. <i>intézkedési csoport: Szakági koncepciók, programok, tervek készítése.</i>	61
4.2. <i>intézkedési csoport: Települési környezet javítását célzó beruházások.</i>	63

4.2.1. feladatcsoport: Közterületek és azok zöldfelületeinek bekapcsolása a települések vérkeringésébe.	63
4.2.2. feladatcsoport: Egységes települési táblarendszer és információspont-hálózat kiépítése, felújítása.	64
4.2.3. feladatcsoport: Települési földkábel-hálózatok kiépítése.....	65
4.3. intézkedési csoport: <i>Települési infrastruktúra fejlesztése.</i>	66
4.3.1. feladatcsoport: Községi intézményeknek, létesítményeknek helyet adó épületek létesítése, felújítása, valamint a kiemelt települési ingatlanok hasznosítása.	66
4.3.2. Települési víziközmű-hálózat bővítése, korszerűsítése.	68
4.3.3. feladatcsoport: Felszíni vízelvezetés rendszerének kiépítése, korszerűsítése, karbantartása.	70
4.3.4. feladatcsoport: Hulladékgyűjtés és -kezelés infrastruktúrájának biztosítása..	72
4.3.5. feladatcsoport: Felhagyott kommunális, illetve illegális hulladéklerakók felszámolása, rekultiválása.	74
4.3.6. feladatcsoport: Út- és járdaépítés, -felújítás.	76
4.3.7. feladatcsoport: Közvilágítás-építés, -bővítés, -fejlesztés.	78
4.3.8. feladatcsoport: Modern telekommunikációs központok, hálózatok kialakítása.	79
4.3.9. feladatcsoport: Közbiztonság javítása.	80
4.3.10. feladatcsoport: Belterületi ingatlanok, lakótelkek körének bővítése.....	81
5. ALPROGRAM: KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMOK MEGVALÓSÍTÁSA.....	82
5.1. intézkedési csoport: <i>Komplex vízgazdálkodási rendszer kiépítése</i>	82
5.2. intézkedési csoport: <i>Megújuló energiaforrások hasznosítása</i>	83
5.3. intézkedési csoport: <i>Gyommentesítési programok megvalósítása.</i>	85
6. ALPROGRAM: TERMÉSZETGAZDÁLKODÁSI PROGRAMOK MEGVALÓSÍTÁSA, ELTERJESZTÉSE.	86
7. ALPROGRAM: OKTATÁS, SZEMLÉLETFORMÁLÁS, KÖRNYEZETVÉDELMI NEVELÉS INFRASTRUKTÚRÁJÁNAK MEGTEREMTÉSE.	88
8. ALPROGRAM: TÁJJELLEGŰ MEZŐ- ÉS ERDŐGAZDASÁGI TERMÉKEK, HELYI KÉZMŰIPARI TERMÉKEK ELŐÁLLÍTÁSA ÉS ÉRTÉKESÍTÉSE.....	90
8.1. intézkedési csoport: <i>Tájjellegű mező- és erdőgazdasági termékek előállítása és értékesítése</i>	90
8.2. intézkedési csoport: <i>Házi- és kézműipari termékek előállítása és értékesítése</i>	92
9. ALPROGRAM: A VÉRTESI NATÚRPARK MARKETINGKONCEPCIÓJÁNAK, MARKETING-ALAP- ÉS RÉSZSTRATÉGIÁINAK KIDOLGOZÁSA ÉS MEGVALÓSÍTÁSA.	94
10. ALPROGRAM: A FOGYATÉKKAL ÉLŐK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉNEK BIZTOSÍTÁSA.	95

BEVEZETÉS

A Vértesi Natúrpark fejlesztési programjának összeállítása során a térséget érintő egyéb stratégiákban, koncepciókban, programokban, tervekben megfogalmazott elképzelések kerültek rendszerezésre, csoportosításra a későbbiekben ismertetésre kerülő fő irányvonal mentén.

A kidolgozáskor a következő szakmai anyagok feldolgozása történt meg:

- Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program és az azt megalapozó helyzetfeltárás (VÁTI, Pro Vértes Közalapítvány, 2000)
- Közép-dunántúli régió területfejlesztési programja 2003-2006 (kitekintéssel 2013-ig) V. kötet (KDRFÜ Kht., 2003)
- Közép-Dunántúli Operatív Program 2007-2013 (2006)
- Velencei-tó–Vértes kiemelt üdülőkörzet területfejlesztési programja (VÁTI, 2004)
- ROP pályázati dokumentáció (Pro Vértes Közalapítvány koordinációjával, 2004)
- A II. Nemzeti Fejlesztési Terv Közép-dunántúli regionális operatív programját megalapozó vitaanyag – 3. kötet (KDRFÜ Kht., 2005)
- Vértesi Natúrpark rövid és középtávú fejlesztési terve 2007-2013 (Pro Vértes Közalapítvány koordinációjával, 2005)
- Fejér megye turisztikai koncepciója (2004)
- Fejér megyei kistérségek összehangolt környezetvédelmi programja (2004)
- Közép-Dunántúli Régió Regionális Akcióterv (2004)

ELŐZMÉNYEK

A Vértesi Natúrpark megalakulásának és működésének jogszabályi háttere

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 2004. évi LXXVI. törvénnyel történt módosítása hazánkban is jogszabályba foglalta a natúrpark cím adományozásának módját. A törvény 10 §-nak p) pontja a következőképpen fogalmaz: „*natúrpark* az ország jellegzetes természeti, tájképi, kultúrtörténeti értékekben gazdag, a természetben történő aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés, továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló nagyobb kiterjedésű területe, amely e jogszabályban foglaltaknak megfelelően jön létre.”

A jogszabály 16 §-a pedig felhatalmazza a mindenkori szakminisztert, hogy meghatározott feltételek teljesülése esetén természeti terület, védett természeti terület, valamint ezen területek meghatározott része tekintetében a natúrpark cím használatához hozzájáruljon.

A Vértesi Natúrpark fejlesztési programjának összeállításával párhuzamosan megkezdődött a nemzeti parkok és a natúrparkok jövőbeli működésének keretet adó törvény kidolgozása. A program tartalmi felépítésének megtervezése során – a lehetőségekhez mérten – törekedtünk arra, hogy az összhangban legyen a fenti jogszabály végleges tartalmával.

A Vértesi Natúrpark megalakulása

A rendszerváltást követően az önkormányzatok és a civil szervezetek több helyen fogalmaztak meg olyan új térségfejlesztési elképzeléseket, melyek célja a természeti, kultúrtörténeti értékekre alapozott nemzeti parkok, natúrparkok létrehozása volt. Ezen kezdeményezések elindulását korábban a határon átnyúló előcsatlakozási pályázati források (PHARE) megszerzésének lehetősége is segítette. A kezdeményezők sokszínűsége, szervezeti formája, a megfogalmazott célok belső tartalma a képviselt célkitűzéseken, valamint ezeken belül a természetvédelem és turizmus összehangolására tett javaslatokon is tetten érhető.

Az idén 30 éves Vértesi Tájvédelmi Körzet 1976-ban történt védetté nyilvánítását megalapozó dokumentumban a megőrzés fontossága mellett már hangsúlyosan megjelent a

turisztikai és a rekreációs célkitűzés is. A rendszerváltás után az önkormányzatok és a civil szereplők „vissza a természethez” gondolatát a korábbi erőteljes ipari, bányászati fejlesztésből való kiábrándultság, és a rendszerváltást követő gazdasági szerkezetváltás sokkhatása egyszerre erősítette.

A Vértes térségének települési önkormányzatai – a Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány kezdeményezésére – a társadalmi összefogásban ismerték fel a hosszú távon fenntartható, természeti és kulturális értékeken alapuló fejlesztés lehetőségét. Az ezzel összhangban álló első szándéknyilatkozatot 1993. augusztus 20-án írták alá, melynek alapján Magyarország legnagyobb helyi védettségű természetvédelmi területét hozták létre a Vértesi Tájvédelmi Körzet kiegészítéseként, Észak-Vértesi Természetvédelmi Terület néven. Ez lett később az egész Vértesre és a Zámolyi-medencére kiterjedő, valamennyi önkormányzatot és nagyobb földtulajdonost, kezelőt egyesítő együttműködés alapja, a Vértesi Natúrpark csírája.

A 13 éves múltra visszatekintő összehangolt önkormányzati és civil tevékenység azóta is példaértékűen működik, és ennek köszönhető, hogy a későbbi jogalkotási folyamatban a helyi védett területek is az országosnak megfelelő rangot kaptak. A megőrzés szándéka mellett egyre hangsúlyosabban jelent meg az adottságokkal összhangban álló fejlesztések iránti igény is a térség vezetőiben. A Pro Vértes Közalapítvány által koordinált összefogás és érdekérvényesítés eredményeként először a Velencei-tó–Vértes Kiemelt Térség, majd ezen belül a Vértesi Natúrpark jött létre.

A Vértesi Natúrpark megalakulásának érdekében a Pro Vértes Közalapítvány volt az a szervezet, amely Magyarországon a natúrpark cím használatának jogszabályba foglalását kezdeményezte. Ezzel párhuzamosan megtörtént a natúrpark tervezett területének feldolgozása is, több mint 3600 helyrajzi szám alapján. A natúrpark cím odaítéléséhez szükség volt egy részletes szakmai dokumentáció (Alapító Dokumentum) elkészítésére, amely a létesítésre kerülő natúrpark természeti, tájképi, kultúrtörténeti és turisztikai értékeit, adottságait, lehetőségeit tartalmazza.

2005. október 27-én ünnepélyes keretek között vehették át Magyarország első hivatalosan létrejött natúrparkjának települései és a megalakulását támogató térségi szervezetek a Vértesi Natúrpark cím adományozó okiratát dr. Persányi Miklós környezetvédelmi és vízügyi minisztertől.

A fenti folyamat azt jelzi tehát, hogy a Vértesi Natúrpark létrehozása:

- összhangban áll az eddigi kutatási eredményekkel, a térség természetvédelemmel és turizmussal kapcsolatos hosszú távú terveivel;
- a térség állami, önkormányzati és civil szerveinek és szervezeteinek több mint tíz éve tartó felelős, kitartó együttgondolkodásának, tevékenységének eredménye;
- biztosítja a Vértes és a Zámolyi-medence természeti és kulturális örökségének, valamint a hagyományos gazdálkodási módoknak a megőrzését, és mindezek bemutatását;
- létrehozása valós helyi társadalmi alapokon, az önkormányzatok és végső soron az itt élők együttes akaratán nyugszik.

A Vértesi Natúrpark legfontosabb adatai

Összterülete 35.837 ha, melynek 68%-a áll természetvédelmi oltalom alatt. Az országos jelentőségű védett természeti területek mellett fontos szerepet képviselnek a helyi közösségeknek a természetvédelem iránti elkötelezettségét bizonyító helyi jelentőségű védett természeti területek. Területe Fejér és Komárom-Esztergom megyékben a következő települések közigazgatási területét érinti: Bodmér, Bokod, Csákberény, Csákvár, Csókakő, Gánt, Mór, Oroszlány, Pátka, Pusztavám, Szár, Szárliget, Tatabánya, Várgesztes, Vértesboglár, Vértessomló és Zámoly.

A FEJLESZTÉSI PROGRAMOT MEGALAPOZÓ HELYZETFELTÁRÁS (SWOT-ANALÍZIS)

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Az autópályák, vasútvonalak által határolt térség jó megközelíthetősége • A térség központi fekvése (tágabb értelemben az országon belül, szűkebb értelemben Budapest és Székesfehérvár között) • A Velencei-tó közelsége • A Vértesi TK és a tervezett Zámolyi-medence TK táji-természeti értékei • A helyi jelentőségű védett természeti területek magas száma, példaértékű kezelése • Regionális jelentőségű ökológiai folyosók megléte • Magyarország legnagyobb karsztvíz-lelőhelye a Vértes alatt • Magas erdősültségi arány, kedvező vadgazdálkodási feltételek • Erdőterület faállományának nagy része őshonos fajokból áll • Állattenyésztésre, gyümölcsstermesztésre, szőlőművelésre, biogazdálkodásra alkalmas mezőgazdasági területek megléte • Móri borvidék (Ezerjó borút) • Hatékony ipari szerkezetváltás • Az ipar megtelepedését segítő beruházások megvalósulása • Egyes települések napjainkig megmaradt egyedi arculata • Az épített környezet értékeinek nagy száma (várak, kastélyok, kúriák, stb.) • A kulturális örökség sokszínűsége – nemzetiségi hagyományok • A természeti, kulturális értékek megismerésére irányuló turisztikai formák alapjainak együttes megléte • A turisztikai termékcsoportok fejlesztése átnyúlik a térség határain (régións, országos vonatkozások) • Kedvező intézményi háttér a városokban, községekben • Az infrastruktúra viszonylag jó kiépítettsége • Növekvő népesség • A megyei és országos átlagnál magasabb foglalkoztatottság • A helyi lakosság egy részének német, szlovák nyelvtudása, ismeretbővítési-vállalkozási kedve • Nemzetiségi és nemzetközi kapcsolatok megléte • Együttműködési készség a térség települései között • Koordináció megléte (Pro Vértes Közalapítvány) 	<ul style="list-style-type: none"> • A Velencei-tó–Vértes térségen belüli közúti kapcsolatok hiányossága • Még meglévő nagyobb ipari létesítmények környezetszennyezése • Kisebbségi pontszerű szennyező források a Velencei-tó és az Által-ér vízgyűjtőjének területén • Rekultiválatlan bányaterületek, rendezetlen bányatavak • A térség összességében hiányos vízháztartása • A tájhasználat, külterületi földterületek használatának szabályozatlansága • Mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek magas aránya • Csökkenő mértékű mezőgazdasági tevékenység, magántermelők alacsony gépesítettsége • Meglévő mezőgazdasági területek gyenge terméseredménye • Megtermelt termények feldolgozatlan formában történő kiáramlása a térségből • Nagyüzemek, magántermelők közötti kapcsolat hiánya • Östermelők alacsony száma • Települések sajátos építészeti karakterének kopása, épített értékek pusztulása • A települési környezet helyenkénti igénytelensége • Turisztikai infrastruktúra kiépítettségének területi egyenlőtlensége • Alacsony átlagos tartózkodási idő • Kerékpáros úthálózat hiánya • Tudatos turisztikai termékfejlesztés hiánya, kezdetlegessége • Egymással párhuzamos marketing tevékenységek • Turisztikai alapismerettel, idegennyelv-tudással rendelkezők alacsony száma • Árnyék helyzetből adódóan elmaradott települések • A térség keleti-déli részén hiányos műszaki infrastruktúra • Munkalehetőségek hiányából adódó ingázások • Munkanélküliek tartósan magas száma egyes településeken • Településszerkezeti kapcsolatok hiánya

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • A térséget érintő gyorsforgalmi úthálózat jövőbeli fejlesztése (M65, M80, M81), a meglévő elemek összekapcsolása • A térség déli részének a Velencei-tó–Vértes kiemelt üdülőkörzethez való tartozása • Intenzív ipari tevékenység csökkenésével a természeti értékek védelmének erősödése • Az erdőterületek közel felének talajvédelmi rendeltetése (csekély gazdasági jelentőség) • Extenzív hasznosításra alkalmas mezőgazdasági területek magas aránya, természetgazdálkodási mintaterület kialakításának lehetősége • A mezőgazdasági tevékenységek újjáélesztésének lehetősége • Helyi mező- és erdőgazdasági termékek előállítását lehetővé tevő feltételek megléte • Környezetkímélő ipari tevékenység betelepülése. Az épített örökség továbbélése a települések építészeti kultúrájában • Hagyományos kismesterségek felélesztése, továbbélése, bemutatása • A természeti és kulturális értékek iránti fokozódó turisztikai kereslet • A szabadidő aktív eltöltését lehetővé tevő szolgáltatások iránt növekvő kereslet • A komplex turisztikai termékfejlesztés a természeti és kulturális értékek védelmének elsődlegessége mellett valósulhat meg – tervezett, szervezett és ellenőrzött keretek közt tartott, exkluzív turisztikai tevékenységek • Falusi turizmus számára ideális feltételek • A különböző vonzerőkön alapuló termékcsomagok, témautak kidolgozása • Koordinált marketing tevékenység megvalósítása • Műszaki infrastruktúra fejlesztésének nincs természeti akadálya • A társadalom növekvő környezet-tudatossága • Szakmai szövetségek, civil szervezetek erős érdekérvényesítő képessége • Együttműködési készség a Velencei-tó, valamint a Közép-dunántúli régió többi településével 	<ul style="list-style-type: none"> • Környezetvédelmi szabályozások érvényesítésének elmaradása a kiemelt természeti értékekkel és turisztikai vonzerővel bíró területeken • Egységes táj- és településrendezési szabályozás hiánya • Táj- és természetvédelmi szempontok érvényesítésének hiánya a külterületek felhasználása során • Területhasználati koordináció hiánya, ezáltal párhuzamos fejlesztések megvalósulása • Gazdasági tevékenységek következtében veszélyeztetett karsztvíz-készlet, vizes élőhelyek • További bányanyitások engedélyezése • További környezetszennyező ipari tevékenységek megtelepedése • Beruházások többszintű finanszírozásának elmaradása • Állami feladatok végrehajtásának elmaradása • A falusi környezet túlzott városiasodása • Vonzerők állapotának romlása • Tömegturizmus megjelenése • Ingázás mértékének növekedése (Székesfehérvár agglomerációja) • Szakképzett munkaerő kiáramlása a térségből • Néhány település elnéptelenedésének veszélye • Humán erőforrás fejlődőképességének hiánya

A FEJLESZTÉSI PROGRAM FŐ IRÁNYVONALA

A Vértesi Natúrparknak a SWOT-analízisen alapuló fejlesztési programja olyan intézkedési csoportokból áll, amelyek az alábbi általános, átfogó célokat kívánják megvalósítani:

- a térség elsődleges vonzerejét jelentő természeti és kulturális értékek megőrzését biztosítják;
- a térség adottságaiból és érzékenységéből adódó hátrányokat és korlátozásokat előnyvé változtatják úgy, hogy közben megvalósul a földrajzi egységre alapozott társadalmi-gazdasági egység is;
- a foglalkoztatási lehetőségek körét bővítik;
- a gazdasági élet fellendítéséhez, ezáltal a helyi lakosság megélhetéséhez járulnak hozzá.

A célok elérését szolgáló gyakorlati lépések központi mozgatórugója a Vértes térségének potenciális versenyelőnyt biztosító táji, természeti és kulturális értékek megőrzése, és egyben bemutatása. Az első olvasásra látszólagos ellentmondásnak tűnő két érdekcsoport nem jelent feloldhatatlan problémát, sőt ennek már nem csak nemzetközi, hanem hazai gyakorlata is ismert, elsősorban a nemzetipark-igazgatóságok turisztikai/oktatási tevékenysége révén.

A Vértesi Natúrpark kiváló adottságokkal rendelkezik ahhoz, hogy a fenti gyakorlat megtestesítőjeként hazánk első ökoturisztikai mintaterülete legyen (ezt tükrözi a fejlesztési program *„Turisztikai infrastruktúra fejlesztése”* című alprogramja). Ennek kialakítását segítheti: (1) 2007-ben a Magyar Turizmus Zrt. is, amely a 2006-os „Nagy Ízutazás” kampányév után Magyarország zöldturisztikai kínálatát – közte a nemzeti parkokat és natúrparkokat – helyezi reklámtevékenységének középpontjába; (2) a Velencei-tó–Vértes Térségi Fejlesztési Tanács a Velencei-tó–Vértes Rekreációs Térség létrehozására irányuló programja kapcsán.

A Természetvédelmi Világszervezet (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN) Ökoturizmus Programja által megfogalmazottak szerint: Az ökológiai turizmus vagy „ökoturizmus” a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és

múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz való juttatásával. A definícióból közvetlenül vagy közvetve levezethetők az ökoturizmus főbb jellemzői, amelyek az alábbiak:

- természeti vonzerőkön alapul;
- védi a veszélyeztetett természeti környezetet;
- környezet-, természet-, kultúra-orientált;
- kis csoportlétszámú;
- résztvevői számára környezeti, természetvédelmi ismeretterjesztést nyújt, és ennek révén felhívja a figyelmet a környezeti problémákra („játszva tanít”);
- tudatosan oktató és informáló szerepet tölt be;
- csökkenti a szezonálisból fakadó hátrányokat;
- a résztvevők hozzájárulnak a természeti környezet állapotának megőrzéséhez;
- korlátozza a környezetbe kerülő szennyezést;
- hasznot hoz a helyi lakosság számára;
- hasznot hoz a természetvédelmi szervek, szervezetek számára;
- elősegíti egy térség potenciális értékeinek komplex hasznosítását.

A turizmus csak akkor képes egy térség gazdasági katalizátorának szerepét betölteni, ha olyan országos vagy nemzetközi vonzerővel rendelkezik, amely versenyképes a turisztikai piacon, és amely alapjául szolgálhat a fejlesztéseknek. A Vértesi Natúrpark területén az alföldi jellegű láprétek, száraz füves puszták tavaszi virágtengerekkel, mediterrán és magashegységi klímát jelző növénytársulások együttes jelenléte, vadregényes tájak, erdők mélyén megbúvó történelmi emlékek egyedülálló, változatos világot alkotnak. Mintha a magyar tájak mind adtak volna magukból egy kicsit, hogy országunk egy pontján – valóságos szabadtéri élő múzeumként – minden érték és szépség megtalálható legyen, amit a Természet és elődeink alkottak. A vonzerő tehát adott, amit megfelelő fejlesztések révén piacossítható terméké kell alakítani.

A fejlesztési program intézkedési csoportjainak sokszínűsége azonban azt is tükrözi, hogy egy átfogó térségfejlesztési program megvalósítása nem jelentheti kizárólag a turizmus fogadási feltételeinek javítását, mivel az csak a gazdaság egyik szeletét képviseli, és önmagában nem jelent gyógyírt egy térségi társadalmi-gazdasági problémáinak megoldására. A turizmus szektor ugyanis az egyik legösszetettebb iparág, így kínálata voltaképpen olyan komplex termék, amely egyrészt több szolgáltatást foglal magában,

másrészt pedig színvonalát számos olyan tényező befolyásolja (pl. a desztináció közbiztonsága, higiénés jellemzői, a lakosság vendégszeretete), amelyeket közvetlenül nem, de közvetve is csak részben képes maga a turizmus megváltoztatni. A turizmus tehát egy nyílt rendszerként számos más gazdasági ággal áll kapcsolatban. A turizmus fejlődéséhez ezért elengedhetetlenül szükséges további kiegészítő termékek és szolgáltatások biztosítása, hiszen a turistáknak szükségük van megfelelő infrastruktúrára, közlekedési hálózatra vagy vásárlási lehetőségekre is. A turizmus fejlődésének előfeltétele a minimális szintű infrastruktúra megléte, amely a Vértesi Natúrparc területén adott. A turisztikai beruházásokkal párhuzamosan azonban fejleszteni szükséges a térségben az infrastruktúrát és a kiegészítő szolgáltatásokat is, a turisztikai kereslet jellegének, volumenének és várható növekedési ütemének megfelelően.

A FEJLESZTÉSI PROGRAM INTÉZKEDÉSI CSOPORTJAI

1. alprogram: A Vértesi Natúrpark külső megjelenése.

Célja: A Vértesi Natúrpark létének tudatosítása mind a helyben élő lakosság, mind a területére látogató turisták körében.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark megalakulásának és létének köztudatba kerülése, ezen keresztül pedig a természeti és kulturális értékekre alapozott komplex térségfejlesztés megvalósítása abban az esetben lehet sikeres, amennyiben (1) az érintett 17 településen élők közül minél többen megismerik szűkebb és tágabb lakóhelyük ezen státuszát, értékeit; (2) a turisták a területre történő belépéstől kezdve, annak elhagyásáig folyamatosan jelzéseket kapnak arról, hogy Magyarország első hivatalosan bejegyzett natúrparkjába látogattak.

Tevékenységei:

- a) *Jól azonosítható, egyedi arculat, embléma kidolgozása; megtervezése:* Az egyedi arculat – közte a logó – szerepe:
 - azonosítsa és megkülönböztessen: a fogyasztó azonosítani tudja a Vértesi Natúrparkot és az általa kínált szolgáltatásokat;
 - minősítsen: a Vértesi Natúrpark minősítésének alapja;
 - bizalmat gerjessen: a Vértesi Natúrparkról sugárzott pozitív kép kivívja a környezet és a fogyasztók elismerését;
 - mentalitást tükrözzön: az arculat eszmei értéket is képvisel a Vértesi Natúrpark számára.
- b) *Tájékoztató rendszer megtervezése, kivitelezése:* A Vértesi Natúrpark egyedi arculatának megjelenítői között fontos szerepet töltenek be a különböző tájékoztató táblák, melyeknek egy egységes, jól felépített rendszert alkotnak. A tervezett táblatípusok:
 - a Vértesi Natúrpark határát jelző táblák;
 - a Vértesi Natúrpark településeit jelölő táblák;
 - a Vértesi Natúrpark településeinek központjában kihelyezésre kerülő térképes információs táblák;
 - a Vértesi Natúrpark látnivalóit, bemutatóhelyeit jelző közúti táblák.

- c) *Információs pontok, szigetek létesítése:* A Vértesi Natúrpark településein létesítendő információs pontok a helyi adottságoknak megfelelően a turistákkal személyes kapcsolat kialakítását lehetővé tevő személyzettel, vagy anélkül kerülnek megvalósításra. Elsődleges szerepük a Vértesi Natúrparkban történő eligazodást, látogatást segítő turisztikai információk minél szélesebb körben történő elérhetőségének biztosítása, a helyszíni tájékoztatás lehetőségének megteremtése.
- d) *Szimbolikus kapuk felállítása:* Mint általában a szép kivitelezésű kapuknak, a Vértesi Natúrpark megközelítését lehetővé tevő főközlekedési útvonalak mentén felállításra kerülő szimbolikus kapuknak is az a szerepük, hogy az arra járókat a Vértesi Natúrparkba való belépésre ösztönözzék.
- e) *Távolsági buszvonalak megállóhelyeinek egységes kialakítása:* A Vértesi Natúrpark területén a tömegközlekedést a távolsági buszvonalak járatai jelentik. A Natúrpark arculatához igazodó kialakítású megállóhelyek szintén az egyediséget és minőséget szimbolizálják, ezáltal pozitívan hatnak a települési környezetre, másrészt fokozzák a turisták látogatási kedvét.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.1.3, G.4

2. alprogram: Vonzerőfejlesztés.

2.1. intézkedési csoport: Természeti értékek védelme.

2.1.1. feladatcsoport: Országos jelentőségű védett természeti területek bővítése, kialakítása.

Célja: A Vértesi Tájvédelmi Körzet bővítésével, valamint a Zámolyi-medence Tájvédelmi Körzet létrehozásával a Vértesi Natúrpark jelenleg eltérő védettségi kategóriába tartozó területein egységes szempontrendszer szerinti, az országos jelentőségű védett természeti területek esetében alkalmazott természetvédelmi kezelés megvalósítása, valamint az értékek bemutatását segítő infrastruktúra megteremtése.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark elsődleges vonzerejét jelentő táji, természeti és kulturális értékek hatékony védelme és szakszerű bemutatása megkívánja, hogy a jelenleg eltérő védettségi kategóriába tartozó, de egymással szoros kapcsolatban álló területek (Vértesi TK és Észak-Vértes helyi jelentőségű TT; Zámolyi-medence helyi jelentőségű TT és Csíkvarisai-rét) egységes védelmet kapjanak.

Tevékenységei:

- a) *A Vértesi Tájvédelmi Körzet bővítése:* A TK (15 000 ha) jelenleg nem fedi le a hegység teljes területét, hozzá észak-északkeletről a 6 települési önkormányzat által helyi védett területté nyilvánított Észak-Vértesi Természetvédelmi Terület (6 500 ha) csatlakozik. A TT átminősítésével és a két terület egyesítésével létrejöhet a kibővített Vértesi TK, melynek területén egységes természetvédelmi kezelés valósulhat meg.
- b) *A Zámolyi-medence TK (2 600 ha) kialakítása:* A Zámolyi-medence helyi jelentőségű védett természeti terület országos védelemre való felterjesztése a medencében található víztározó és környékének oltalmát kívánja erősíteni. Fontosságát elsősorban annak köszönheti, hogy mint a vonuló madarak táplálkozó és pihenőhelye – a Vértesi TK-hez tartozó Csíkvarisai-réttel együtt – Európa legfontosabb madárélőhelyei között is szerepel.

Érintett település(ek):

- Vértesi TK bővítése: Gánt, Szár, Szárliget, Tatabánya, Vértessomló, Várgesztes.
- Zámolyi-medence TK kialakítása: Csákvár, Pátka, Zámoly.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja C.1; Vértés hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.1.1, D.1.1; KDR területfejlesztési programja I.4.A, III.1.4

2.1.2. feladatcsoport: Vizes élőhelyek kialakítása, rehabilitációja, rekonstrukciója, kezelése.

Célja: A Vértes hegység előterében található természetes és mesterséges eredetű folyó- és állóvizek által biztosított élőhelyek hosszú távú megőrzése, fejlesztése, valamint környezetükben a szabadidő hasznos eltöltéséhez, a rekreációs tevékenységekhez szükséges vonzó infrastruktúra kiépítése.

Indoklása: A vizes élőhelyek megőrzésének fontossága a minket körülvevő természetes környezet alakításában, ezen keresztül pedig életünkben betöltött szerepében keresendő. A vizes élőhelyek elsősorban táplálékszerző és teelő területek a vízi-, és partimadarak számára. Mint puffterületek, csökkentik a szélsőséges időjárási viszonyok által okozott károk nagyságát (pl. árvíz), újratöltik ivóvizünk földalatti forrásait, és segítenek visszafogni a környezetszennyezések térbeni és időbeni elterjedését. Az őket kísérő gazdag és változatos tájak pihenési lehetőséget és esztétikai élvezetet kínálnak a helyben élőknek és a turistáknak egyaránt. A Vértesi Natúrpark előterében található vizes élőhelyek fenntartása, rehabilitációja nagymértékben hozzájárul a Velencei-tó vízkészletének kiegyensúlyozottá tételéhez, illetve vízminőségének fenntartásához, javításához is.

Tevékenységei:

- a) *A Vértes–Velencei-tó ökológiai folyosó élőhelyeinek rekonstrukciója:* A folyosó már meglévő elemeit képviseli a Pátkai- és a Zámolyi-víztározó, valamint a botanikai, madárvonulási, fészkelési és táplálkozási szempontból értékes, és éppen ezért védett Csíkvarszai-rét. Az egyes elemek hálózattá fejlesztése megkívánja a Császár-víz menti vizes élőhelyek további rekonstrukcióját, valamint ezzel párhuzamosan a természetes patakmeder rehabilitációját. A feladat gyakorlati megvalósítását befolyásolja a Velencei-tó vízgyűjtőjén jelentkező két ellentétes követelmény: (1) gyors vízvezetés a tó vízháztartásának egyensúlya érdekében; (2) vízvisszatartás a vizes élőhelyek fenntartása érdekében. Ez különösen a Pátkai- és a Zámolyi-víztározó esetében jelentégető problémát, ezért ezeken elengedhetetlen a vízgazdálkodási és természetvédelmi funkciók összehangolása.
- b) *Az Által-ér menti ökológiai folyosó élőhelyeinek rekonstrukciója, rehabilitációja:* Az Által-ér a Dunántúl északi részén, a Vértes északi és a Gerecse nyugati előterében található vízfolyás. Az 1847-ben kezdődött lecsapolások, valamint az intenzív bányászat jelentős hatást gyakoroltak a patak vízgyűjtő területére. A rekonstrukciós munkákat különösen szükségessé teszi, hogy fontos ramsari területeket felfűző ökológiai folyosórendszer részét képezze.

- c) *Kisvizek rehabilitációja és környezetének rendezése:* A vizes élőhelyek védelmének egyik szeletét képviseli a kisméretű víztestek feltérképezése, rehabilitációja. Ezek a kis patakok, tavak egykor egy-egy település életének szerves részét képezték, és általában a háznál tartott libák és kacsák úsztatására, a lábas jószág itatására, vagy tűzoltásra használták őket. A Vértesi Natúrpark területén található kisvizek rehabilitációjának fontosságát a hozzájuk kötődő kételtű- és hullófauna megjelenésén túl a vonzó, kulturált településkép kialakításának lehetősége jelenti.
- d) *Forrásfeltárás és -felújítás:* A Vértesi Natúrpark területén a források elhelyezkedése szórt. A jelzéssel ellátott túraútvonalakra eső források egy része feltárt és kiépített, azonban szinte mindegyikük felújításra szorul. A beruházások során törekedni kell arra, hogy azok – a lovas turizmus fejlesztésének igényével összhangban – lovak itatásának lehetőségét biztosító kiviteli tervek alapján valósuljanak meg.

Érintett település(ek):

- A Vértes–Velencei-tó ökológiai folyosó élőhelyeinek rekonstrukciója: Csákvár, Pátka, Zámoly.
- Az Által-ér menti ökológiai folyosó élőhelyeinek rekonstrukciója, rehabilitációja: Bokod, Oroszlány, Pusztavám, Tatabánya.
- Kisvizek rehabilitációja és, környezetének rendezése: Gánt–Kőhányás (kis tó rehabilitációja), Pusztavám (kis horgásztó kialakítása), Várgesztes (tópart rendezése), Vértessomló (bányató partrendezése, egykori bányaterületeken tavak kialakítása).
- Forrásfeltárás és -felújítás: Árpád-forrás (Csákvár), Községi-kút (Gánt), Vörösmarty-forrás (Gánt–Kápolnapusztá), Diós-forrás (Mór–Árkipusztá), Lipa-kút (Mór), Mátyás-kút, Szarvas-kút, Szép Ilonka-forrás, Mocsár-bereki-forrás (Oroszlány), mindszentpusztai forrás, forrásfeltárás a Gesztesi-patakon (Várgesztes), Kaszap-kút (Vérteskozma), Mária-forrás (Vértessomló).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja A.1, C.2; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.1.1, D.1.1, D.1.2; KDR területfejlesztési programja I.4.A, III.1.3; NFT II KOP Természetvédelmi Prioritás

2.1.3. feladatcsoport: Gyepterületek rehabilitációja, rekonstrukciója, kezelése.

Célja: Veszélyeztetett fajok élőhelyét biztosító, és/vagy tájesztétikai, gazdálkodástörténeti értéket képviselő gyepterületek megőrzése.

Indoklása: Az ún. másodlagos gyepet az évszázadok óta folyó ősi gazdálkodási formák tartották életben. A használatuk megszűntével a gyepet elvesztik azokat a természeti, táji és gazdálkodástörténeti értékeiket, amelyek értékessé tették őket. Annak érdekében, hogy ezek a kiemelt jelentőségű élőhelyek fennmaradjanak, valamilyen szintű emberi beavatkozás szükséges. Természetes (természetközeli) közösségek – így a gyepterületek – kezelésére, rehabilitációjára, rekonstrukciójára a biodiverzitás-védelem, gazdasági szempontok (pl. nem érdemes művelni; vagy önfenntartó, természetes területre van szükség), környezetvédelmi szempontok (pl. remediáció, pufferhatás), esztétikai, üdülési, turisztikai szempontok alapján kerül sor. Mindegyik tevékenységnek van természetvédelmi jelentősége is, így a Vértesi Natúrparkban található, valamilyen szintű emberi beavatkozásra váró gyepterületeken megvalósuló beruházások az átfogó térségfejlesztési elképzelések gyakorlati megvalósításának példái lesznek. Ahhoz, hogy a kezeléseket megfelelő módon történjenek, vizsgálni kell egyrészt az egykor jellemző hagyományos gazdálkodási formákat, amelyek fönntartották a gyepet, másrészt a védendő természeti értékek körét. A két problémakör figyelembevételével lehet kidolgozni azokat a gyepkezelési eljárásokat, amelyek a gyepet természetvédelmi, tájképi, gazdálkodástörténeti értékeikkel együtt megfelelőképpen őrzik meg.

Tevékenységei:

- a) *Engedélyes tervek készítése*
- b) *Egyszeri kezelések, beavatkozások:* minden olyan tevékenység, amely az adott gyepterület ideális állapotba hozásával összefüggően merül fel, és ebből következően egy jól behatárolt időintervallumban megvalósítható. Ide tartoznak például bizonyos vízügyi beavatkozások (a beavatkozást a tulajdonviszonyok és műszaki tervezés-engedélyezés által lehetővé tevő helyszíneken és mértékig), visszagyepesítés, később kaszálóként, legelőként hasznosítandó területeken előzetes cserjeirtás.
- c) *Ismétlődő kezelések:* minden olyan tevékenység, amely a kezelés hosszú távú fenntarthatóságát biztosítja. Ebbe a kategóriába tartoznak: kaszálás, legeltetés és

gyepgazdálkodás; ismétlődő cserjeirtás a kaszálóként, legelőként nem hasznosítható területeken; az invazív fajok állományainak célzott kezelése; monitoring stb.

Érintett település(ek): a Vértesi Natúrpark egész területén, de kiemelten a Vértes déli előterében található települések közigazgatási területe.

Kapcsolódási pont: NFT II KOP Természetvédelmi Prioritás

2.1.4. feladatcsoport: Parkerdők tájrendezése, tájrehabilitációja.

Célja: A Vértesi Natúrpark elsődleges rendeltetés szerint parkerdőként nyilvántartott erdőterületein a növényállomány fenntartása és fejlesztése, valamint a jóléti infrastruktúra kiépítése, felújítása.

Indoklása: Jogszabályba foglalt megfogalmazás szerint parkerdőnek nevezzük az intenzíven látogatott, napi sportolásra, pihenésre alkalmas, lakó- vagy üdülőterület környezetében lévő erdőt, továbbá az erdészeti emlékhelyek megőrzését szolgáló erdőt. Ezek az erdők elsődleges funkciójukat akkor tudják betölteni, ha a megfelelő mennyiségű és minőségű jóléti létesítmények állnak a látogatók fogadásának szolgálatában. A Vértesi Natúrparkban található parkerdők mindegyike kedvelt kiránduló- és pihenőhely, évente kisebb-nagyobb rendezvények helyszíne. Ezért szükséges a korábbi évtizedekben elmaradt fejlesztések miatt fennálló hiányosságok felszámolása érdekében a hosszú távú jövőképük megfogalmazása és a szükséges beruházások megvalósítása.

Tevékenységei:

- a) *Tájrendezési, tájrehabilitációs tervek készítése:* A tervek célja, hogy akár engedélyezési terv szinten meghatározzák e kiemelt táji-környezeti értéket képviselő területek komplex rehabilitációjához és szabadidő-sport célú hasznosításához szükséges szakmai és pénzügyi lépéseket.
- b) *Növényállomány karbantartása:* A parkerdők elsődleges funkciójának ellátása érdekében szükséges a növényállományok hosszú távú fenntartását szolgáló kezelési, fejlesztési beruházások megvalósítása.
- c) *Jóléti infrastruktúra felújítása, kiépítése, karbantartása:* A napi sportolást, pihenést lehetővé tevő létesítmények széles köréből az adottságokkal és az elkészült tervekkel összhangban állók megépítése.
- d) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás és az állandó innováció útján biztosítható.

Érintett település(ek): Csákvár (Esterházy-kastély parkja), Csókakő (Jordán-parkerdő), Oroszlány (majki parkerdő), Várgesztes (várgesztesi parkerdő).

Kapcsolódási pont: Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.1.1,
D.1.1; KDR területfejlesztési programja I.4.A

2.1.5. feladatcsoport: Felhagyott bányák tájrendezése.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén található felhagyott bányák természetvédelmi szempontú tájrendezése, valamint lehetőség szerinti turisztikai, oktatási infrastruktúrával való kiépítése.

Indoklása: Felhagyott, legtöbbször illegális hulladéklerakónak használt bányák tájrendezése a bányászati tevékenységgel érintett területek újrahasznosításra alkalmassá tétele, és/vagy a természeti környezethez igazodó visszaalakítása. A Vértesi Natúrpark területén kiemelten fontos ezen beruházásoknak gondos előkészítése. A tájsebek rekultivációs tervek szerinti felszámolása útján új élőhelyek kialakítására nyílik lehetőség, illetve legtöbbjük alkalmassá válhat az egyébként rejtett földtudományi értékek szemléletes bemutatására is.

Tevékenységei:

- a) *A Vértesi Natúrpark tájseb-kataszterének elkészítése:* A VÁTI Kht. országos tájseb-katasztere alapján a Vértesi Natúrpark kataszterének összeállítása, az országos adatbázisban szereplő adatok frissítése, aktualizálása útján.
- b) *Tájrendezési kiviteli tervek készítése, engedélyeztetése:* A tájrendezés összetett és sokoldalú szintetizáló munka, hiszen az ökológiai, a műszaki, az ökonómiai ismeretek és az esztétikai elvek alapján az emberi környezet, a táj alakítását jelenti annak érdekében, hogy a táj élettani kondicionáló hatása, termelőképesége, használati és vizuális értéke növekedjen. A tájrendezés folyamata mindig az adottságokat figyelembe vevő cél megfogalmazásával kezdődik. Ennek megfelelően a Vértesi Natúrparkban található felhagyott bányák tájrendezését is ezen összetettséget tükröző, megalapozott és engedélyeztetett kiviteli tervekre szükséges alapozni.
- c) *Tájrendezési beruházások kivitelezése:* A felhagyott bányák tájrendezését nem kizárólag esztétikai okok miatt, hanem élet- és balesetveszély, továbbá potenciális környezeti ártalom megszüntetése céljából szükséges elvégezni. A beruházások szakaszai az adottságok függvényében változhatnak, de általában az alábbi tevékenységeket foglalják magukban:
 - térplasztika, felület-átalakítás;
 - tereplasztika, felületkialakítás;

- növénybetelepülés, növénytelepítés (fajválasztás);
 - bemutatást segítő és biztonságot garantáló, tájba illő infrastruktúra kiépítése;
 - jóléti környezetarchitektúra-elemek kihelyezése.
- d) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás és az állandó innováció útján biztosítható.

Érintett település(ek): Csákvár, Csókakő, Gánt, Oroszlány, Pusztavám, Vértessomló.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja B.2; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.1.1, B.1.3, D.1.1; KDR területfejlesztési programja I.4.A, III.1.1; NFT II KOP Természetvédelmi Prioritás

2.1.6. feladatcsoport: Vonalas létesítmények természetkárosító és tájromboló hatásának mérséklése.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén a vonalas létesítmények tájlesztítikai szempontból előnytelen kiépítési módjának megváltoztatása elsősorban az élővilágra gyakorolt kedvezőtlen hatásaik mérséklése érdekében.

Indoklása: A vonalas létesítmények ökológiai és vizuális értelemben egyaránt határoló vonalat (gátat) képeznek. Káros hatásaik között szerepel az élőhely-feldaraboló hatás, a zajszennyezés, a felszíni vizek folyási irányának megváltoztatása, a légmozgások irányának és erősségének megváltoztatása, az élőlények mozgásának korlátozása, a tájképrombolás, és még sok egyéb tényező. Új beruházások esetén már a tervezési fázisban törekedni kell a bevált műszaki megoldások alkalmazására; illetve támogatni szükséges a már megvalósult létesítmények természet- és tájvédelmi szempontokat is figyelembe vevő átépítését, átalakítását.

Tevékenységei:

- a) *Külterületi elektromos szabadvezetékek természetbarát kialakítása, átalakítása, biztonságosabbá tétele:* A Vértes lábánál húzódó rövidfüves, „ürgés” legelők biztosítják már 104 éve bizonyítottan az itt fészkelő parlagi sasok és kerecsensólymok táplálékát. A hazai ragadozómadár-állomány mélypontjaként ismert 1970-80-as években a Vértes környékén volt a parlagi sas egyetlen ismert dunántúli fészkelő helye. Sajnos azonban ezen élőhelyeket sem kerülték el a különböző vonalas létesítmények, nevezetesen a legnagyobb kárt okozó, közép feszültségű (20 kW-os) villanyvezetékek. Az elmúlt három évtizedben számos alkalommal pusztultak el madarak a vezetékek okozta áramütés következtében. A rendszerváltozás után a mezőgazdasági nagyüzemek állattartó telepei és az egyéb külterületi ingatlanok felszámolásra, vagy új hasznosítási formába kerültek. Ennek következtében – és a jogszabályváltozások miatt is – elkerülhetetlen a külterületi áramhálózat felülvizsgálata, és a természetvédelmi előírásoknak megfelelő átépítése, átalakítása. Az élővilágot veszélyeztető tényezők kizárása mellett a beruházások tájlesztítikai és üzemviteli szempontból is kedvezőbb helyzetet teremtenek. Ez utóbbi például az uralkodó szélirányra

merőleges, főként a téli időjárási körülmények között nehezen karbantartható, és a viharokban gyakran sérülő vezetékek esetében nem elhanyagolható kérdés.

- b) *Közlekedési infrastruktúra természetbarát kialakítása:* A közlekedési infrastruktúrát alkotó nyomvonalas létesítmények hálózatának kiépítése a meglévő élőhelyek feldarabolódását, ezáltal új élőhelyek létrejöttét eredményezi. Ezek az új élőhelyek esetleg vonuló állatok pihenő helyei lehetnek, a vándorlások és bérépülések pedig – nem kellőképpen átgondolt tervezés következtében – potenciális baleseti forrást jelenthetnek. Ma már a veszélyek kiküszöbölésére számos mérnöki eszköz és berendezés (zajcsökkentő falak, földművek, árkok vagy töltések, vadvédő kerítések, terelőfal és vadátjárók kétéltűek és hullók, valamint kisméretű emlősök részére, alagutak nagyvadak részére, ökohidak és védőkerítések, növénytelepítések stb.) áll rendelkezésre.

Érintett település(ek): Bokod (Nagy-réten légvezeték-szigetelés; vidraátjáró az Öreg-tó és a Hűtő között), Csákberény (Csákberényi-legelőn földkábel kiépítése), Vértesboglár (Boglári-legelőn vezetékáthelyezés), Zámoly (földkábel kiépítése).

Kapcsolódási pont: NFT II KOP Természetvédelmi Prioritás

2.2. intézkedési csoport: Történelmi, kultúrtörténeti értékek védelme.

2.2.1. feladatcsoport: Római kori emlékek feltárása, bemutatása.

Célja: A Vértesi Natúrpark egyik kiemelkedő vonzerejét jelentő történelmi emlékek közül a jelentős római kori értékek hosszú távú megőrzése és bemutatása.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark életre hívását a természeti és történelmi / kultúrtörténeti értékekre alapozott térségfejlesztés megvalósítása iránti igény alapozta meg. Ennek érdekében az egyik elsődleges cél az ember alkotta értékek állagmegóvásának, funkcióváltásos felújításának és bemutatásának elősegítése. A Vértesi térsége római kori emlékekben igen gazdag, amelyek megfelelő bemutatási infrastruktúra kiépítése mellett a tác-gorsiumi szabadtéri múzeum látnivalóival együtt tematikus úttá fejleszthetők.

Tevékenységei:

- a) *A Vértesi Natúrparkban fellelhető római kori emlékek kataszterének összeállítása:* A rendelkezésre álló országos adatbázisból a Vértes hegység és környékének területére vonatkozó kutatási anyagok, leírások összegyűjtése, rendszerezése.
- b) *Bemutatásra alkalmas objektumok kiválasztása:* A kataszterből az egyes objektumok, valamint a helyszínek adottságaink függvényében kiválasztásra kerülnek azok, amelyeket megfelelő infrastruktúra kiépítésével bemutathatóvá lehet tenni.
- c) *Kiviteli tervek készítése:* Az elképzelések megvalósításához engedélyezett kiviteli tervek szükségesek, vagy a már meglévő tervek aktualizálását szükséges elvégezni.
- d) *Beruházások megvalósítása:* A tervek alapján megvalósul a kiválasztott objektumok állagmegóvása, a még rejtett maradványok feltárása, a lelőhelyek környékének rendezése, valamint a bemutatást szolgáló infrastruktúra kiépítése.
- e) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás és az állandó innováció útján biztosítható.
- f) *„Római utakon” témaút kidolgozása:* A római birodalom útjai közül kettő érintette a Vértest. Az Aquincumból Savariába (Szombathely) vezető út Bicske felől Vértesboglárnál érte el a vidéket, és onnan a mai modern út nyomvonalán érte el

Florianát (Csákvár), majd Csákberény és Söréd érintése után keresztezte a Gorsiumból Arrabonába (Győr) vezető utat. A másik főútvonal a Sopianae (Pécs) Brigetióval (Ószöny) összekötő út volt, amely Fornapuszta–Csákvár–Kőhányáspuszta–Majk irány mentén haladt át a Vértesen. Ennek köszönhetően számos már feltárt, vagy rejtett római kori emlék található a Vértesi Natúrpark területén. Mivel a mai modern utak hűen követik az egykori útvonalak nyomvonalát, az egyes objektumok könnyen felfűzhetők egy római kori emlékeket bemutató, a tác-gorsiumi szabadtéri múzeum látnivalóival összekapcsolt témaútra.

Érintett település(ek): Csákvár (több mint 2000 feltárt sír, Báraczházi-barlang Diana-szentélye), Csákberény–Orondpuszta (fürdő maradványai), Csókakő (villa maradványai), Mór–Töröspuszta, Mór–Vajalpuszta, Pátka (kőgát), Tatabánya, Zámoly.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja C.3, C.4; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.1.2; KDR területfejlesztési programja I.4.A, I.4.C

2.2.2. feladatcsoport: Várok, kastélyok, templomok állagmegóvása, felújítása, bemutatása.

Célja: A Vértesi Natúrpark egyik kiemelkedő vonzerejét jelentő történelmi emlékek közül az egykori végvárrendszer erődítményeinek, a főúri kastélyoknak, valamint a kolostoroknak, apátságoknak és templomoknak hosszú távú megőrzése és bemutatása.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark életre hívását a természeti és történelmi / kultúrtörténeti értékekre alapozott térségfejlesztés megvalósítása iránti igény alapozta meg. A Vértesi Natúrparkban található műemlékek hiteles tanúi a régi időknek, és még akár romjaikban is híven tájékoztatnak építőik életmódjáról, ízléséről, kultúrájáról. Elősegítik a helyi lakosság és az ide érkező turisták érzelmi kötődését az adott helyhez, egyúttal figyelmeztetnek az elemek romboló hatásának kitett tárgyi emlékek megóvásával kapcsolatos feladatokra is. Az igen eltérő állapotban lévő, különböző formában hasznosított objektumok bemutatása, többfunkciós hasznosítást lehetővé tevő átépítése, felújítása hosszú távú megőrzésük egyik záloga.

Tevékenységei:

- a) *A Vértesi Natúrparkban fellelhető műemlék várok, kastélyok, kolostorok, templomok kataszterének összeállítása:* A rendelkezésre álló adatbázisokból a vonatkozó kutatási anyagok, leírások összegyűjtése, rendszerezése.
- b) *Engedélyezett kiviteli tervek készítése:* Az egyes objektumokra és környékükre elkészülnek, vagy aktualizálásra kerülnek az állagmegóvást, felújítást, valamint bemutatást lehetővé tevő beruházásokat megalapozó, engedélyezett kiviteli tervek.
- c) *Beruházások megvalósítása:* A tervek alapján megvalósul az objektumok állagmegóvása, felújítása, környékük rendezése, valamint a bemutatást szolgáló infrastruktúra kiépítése.
- d) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás és az állandó innováció útján biztosítható.
- e) *Témautak kidolgozása:* Műemlék várok, kastélyok, kolostorok, templomok a Vértesi Natúrpark területén szép számmal megtalálhatók, és még a Vértes hegység belsejében található helyszínek is – a meglévő turistaút-hálózatnak köszönhetően – jól megközelíthetők. Ezek az adottságok lehetővé teszik az objektumok különböző

csoportjainak témautak keretében történő bemutatását (pl. „Regetúra” – Várak a Vértesben, „Grófok nyomában” – Főúri kastélyok a Vértesi Natúrparkban stb.).

Érintett település(ek): Bokod (müemlék templomok felújítása), Csákberény (templomok, parókiák, temetők felújítása), Csákvár (Esterházy-kastély hasznosítási körének bővítése), Csókakő (vár további feltárása és rekonstrukciója; kastély- és templomfelújítás), Oroszlány (Vértesszentkereszti kolostorrom környékének rendezése, Majki premontrei prépostság és kamalduli remetesség), Pusztavám (kastélyfelújítás, templomfelújítás), Tatabánya–Körtvélyespuszta (régii temető helyreállítása, kápolna felújítása), Várgesztes (vár önkormányzati tulajdonba vétele, egykori földvár feltárása, templom és paplak felújítása), Vértessomló (Vitányvár rekonstrukciója; templom, kápolna és harangláb felújítása), Zámoly (középkori templomromok állagmegóvása, környékük rendezése).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja C.3, C.4; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.1.2; KDR területfejlesztési programja I.4.A, I.4.C, I.5.B, III.2

2.2.3. feladatcsoport: Egyéb országos, vagy helyi védelem alatt álló, illetve védelemre érdemes épületek, építmények állagmegóvása, felújítása, bemutatása.

Célja: A Vértesi Natúrpark egyik kiemelkedő vonzerejét jelentő történelmi, kultúrtörténeti emlékek közül a 2.2.1 és 2.2.2 feladatcsoportokba nem tartozó országos, vagy helyi védelem alatt álló, illetve védelemre érdemes épületek, építmények állagmegóvása, felújítása, bemutatása.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark életre hívását a természeti és történelmi / kultúrtörténeti értékekre alapozott térségfejlesztés megvalósítása iránti igény alapozta meg. A Vértesi Natúrpark települései a 2.2.1 és 2.2.2 feladatcsoportokban felsorolt objektumokon túl további megóvásra és egyúttal bemutatásra érdemes értékekkel rendelkeznek, melyek felújítása, hasznosítása egyúttal hosszú távú megőrzésüket is biztosítja.

Tevékenységei:

- a) *2.2.1 és 2.2.2 feladatcsoportokba nem tartozó országos, vagy helyi védelem alatt álló, illetve védelemre érdemes épületek, építmények kataszterének elkészítése:* A rendelkezésre álló adatbázisokból a vonatkozó kutatási anyagok, leírások összegyűjtése, rendszerezése.
- b) *Engedélyezett kiviteli tervek készítése:* Az egyes objektumokra és környékükre elkészülnek, vagy aktualizálásra kerülnek az állagmegóvást, felújítást, valamint bemutatást, hasznosítást lehetővé tevő beruházásokat megalapozó, engedélyezett kiviteli tervek.
- c) *Beruházások megvalósítása:* A tervek alapján megvalósul az objektumok állagmegóvása, felújítása, környékük rendezése, valamint a bemutatást, komplex hasznosítást szolgáló infrastruktúra kiépítése.
- d) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás és az állandó innováció útján biztosítható.

Érintett település(ek): Csákberény (egykori tűzmegfigyelő torony helyreállítása, gémeskutak és utcai nyomós kutak felújítása), Csákvár (településközpont régi épületeinek felújítása), Csókakő (egykori postafogat-váltóhely felújítás), Pusztavám

(utcai szobrok és kereszték helyreállítása), Vértessomló (helyi védett épületek megóvása), Zámoly (régii magtár felújítása, és színházként történő hasznosítása), valamint további pincék, régi házak, hidak stb. felújítása, rekonstrukciója.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja C.3, C.4; Vértés hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.1.2; KDR területfejlesztési programja I.4.A, I.4.C, I.5.B, III.2

2.3. intézkedési csoport: Települések vonzerejének növelése.

Célja: Térségi, régiós, országos, nemzetközi vonzerővel bíró rendezvények szervezése, meglévők minőségi színvonalának növelése.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark vonzerejéhez hozzá tartoznak az évszázados múlttal, hagyományokkal rendelkező települések. A térségbe irányuló turizmus szezonális csökkenéséhez, az eltöltött vendégéjszakák számának, ezáltal pedig a turisták költési hajlandóságának növeléséhez járulnak hozzá az eltérő vonzáskörrel rendelkező, de egy minimum minőségi színvonalat elérő rendezvények. Az egyes események végső soron – megfelelő koordináció útján – a Vértesi Natúrpark éves programkínálatának a gerincét képezik.

Tevékenységei:

- a) *Településenként legalább egy kiemelt rendezvény ötletének kidolgozása és gyakorlati megvalósítása:* A kidolgozás során figyelembe veendő legfontosabb alapelvek: minimum kistérségi vonzerővel bírjon, minden év azonos időpontjában kerüljön megrendezésre, legalább egy teljes hétvégén át (péntek délutántól vasárnap estig) kínáljon szabadidő eltöltési lehetőséget, alap gondolata kötődjön az adott településhez. Teljes körű koordináció szükséges ahhoz, hogy az egyes települések eseményei se témájukban, se pedig időpontjukban ne legyenek egymás versenytársai.
- b) *Már hagyományosan megrendezésre kerülő települési programok továbbfejlesztése:* Minőségi színvonal növelése, programkínálat színesítése (esetleg kiemelt rendezvényt fejlesztés).

Érintett település(ek):

- Egy kiemelt rendezvény ötletének kidolgozása és gyakorlati megvalósítása: a Vértesi Natúrpark összes települése.
- Már hagyományosan megrendezésre kerülő települési programok továbbfejlesztése: Bodmér (juniális, falunap), Bokod (falunap, szüreti felvonulás), Csákerény (farsangi bál, húsvéti bál, szüreti bál, májusfa-állítás), Csákvár (farsangi bál, Floriana Napok, Cantata Floriana kórustalálkozó, falunap, Mihály-napi lovas- és pásztortalálkozó, búcsú), Csókakő (várjátékok, majális, falunap, szilveszteri

magyarnóta-est), Gánt (falunap, májusfa-állítás, -döntés), Mór (szüreti felvonulás, bornapok, Márton-napi rendezvény), Pátka (Tóparty fesztivál, szüret, búcsú), Pusztavám (lakodalmos program), Szár (repülő emléknap, locsolóbál, búcsú, szüreti felvonulás, kitelepített németek találkozója), Szárliget (falunap), Várgesztes (májusfaállítás, -döntés, falunap, Vendel-napi búcsú), Vértesboglár (falunap, borverseny), Vértessomló (húsvéti fesztivál tojásgurítással, nemzetiségi falunapok, adventi ünnepség, Szent Borbála-nap, szüreti felvonulás, bányásznapi), Zámoly (májusfa-állítás, falunap, szüreti felvonulás).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja C.3, G.2; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program E.2.1; KDR területfejlesztési programja I.5.A

3. alprogram: Turisztikai infrastruktúra fejlesztése.

3.1. intézkedési csoport: Szálláshelyek fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén a szálláshelyek körének bővítése, illetve a már elérhető szolgáltatások elemeinek magasabb minőségi színvonalra emelése.

Indoklása: Egy turisztikai desztináció megítélését, fogadóképességét jelentős mértékben befolyásolja az elérhető szolgáltatások száma, összetétele és színvonala. A Vértesi Natúrpark létrehozásával megvalósítani kívánt térségfejlesztési program sikerének érdekében elengedhetetlen a turisztikai alapinfrastruktúra még ki nem épített elemeinek megvalósítása, valamint a szolgáltatások magasabb minőségi szintre emelése. A létesítmények egy meghatározott köre nem csak a turisták, hanem a helyi lakosság igényeit is ki tudja elégíteni.

Tevékenységei:

- a) *Kereskedelmi szálláshelyek körének bővítése, már működő szolgáltatások színvonalának emelése:* A kereskedelmi szálláshely kategóriába tartozó létesítmények (szálloda, panzió, turistaszálló, ifjúsági szálló, üdülőház, kemping) száma tekintetében a Vértesi Natúrpark területén jelentős eltérések mutatkoznak, mivel ezek elsősorban a városokban (Mór, Oroszlány, Tatabánya) és vonzáskörzetükben koncentrálódnak. A Vértesi Natúrpark turizmusát szolgáló szálláshelyek fejlesztése során elsősorban a hagyományos építészeti megoldásokat alkalmazó – tájba illő –, kisebb férőhelyszámmal rendelkező szállodák és panziók, valamint a természeti és kulturális értékek megismertetését biztosító turizmus típusokhoz szorosabban kötődő turistaszállók, ifjúsági szállók, üdülőházak, kempingek építését, bővítését és szolgáltatásaik minőségi színvonalának emelését szükséges előnyben részesíteni.
- b) *Magánzállásadás keretében értékesített szálláshelyek körének bővítése, már működő szolgáltatások színvonalának emelése:* Ebbe a kategóriába tartozik a fizetővendéglátás, amely a (1) városban (2) a 110/1997. (VI. 25.) Korm. rend. 1. számú mellékletében felsorolt kiemelt gyógyhelyen, kiemelt üdülőhelyen, gyógy- vagy üdülőhelyen folytatott szállásadói tevékenység. A magánzállásadás másik formája a falusi szállásadás, amelynek az előző pontban nem említett községekben

és a már kialakult tanyás térségben folytatott idegenforgalmi célú szállásadói tevékenység minősül. A Vértesi Natúrpark területére vonatkozóan megállapítható, hogy a szálláshelykínálat nagyrészt magánszálláshelyeket foglal magában, azonban a vendégágyak száma, a helyszínek minőségi színvonala további fejlesztést igényel. A természeti és kulturális értékek bemutatásra alapozott turisztikai termékkínálat megteremtése során ezért a vendégágyak számának növelése, valamint a meglévő helyszínek felújítása, komfortfokozatának növelése szükséges.

Érintett település(ek):

- Kereskedelmi szálláshelyek körének bővítése, már működő szolgáltatások színvonalának emelése: a Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Gánt (táborhely kialakítása) Mór (Ara Panzió, Vöröstorony Szálló, Fogadó az Öreg Préshez, Hétkúti Lovaspark, Turistaszálló), Oroszlány (Mindszentpusztai turistaház felújítása) Oroszlány–Majkpuszta (szálláshelybővítés), Tatabánya (turistaszállók és táborhelyek felújítása Csákányospusztán és Körtvélyespusztán), Várgesztes (Várszálló korszerűsítése), Vértesboglár (turistaházak létesítése).
- Magánszállásadás keretében értékesített szálláshelyek körének bővítése, már működő szolgáltatások színvonalának emelése: a Vértesi Natúrpark összes települése (pl. Vértessomló üdülőfalu, Mátyás-kúti pihenő, Szarvas-kúti pihenő).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja D.1.1, D.1.2, E.1.3; ; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.3.1, B.4.4, KDR területfejlesztési programja I.4.C, I.5.C

3.2. intézkedési csoport: Vendéglátóhelyek fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén a vendéglátóhelyek körének bővítése, a már elérhető szolgáltatások elemeinek magasabb minőségi színvonalra emelése, valamint a helyben termelt alapanyagok felhasználásának támogatása, és helyi specialitásokat is tartalmazó étel- és italkínálat kialakítása.

Indoklása: Egy turisztikai desztináció megítélését, fogadóképességét jelentős mértékben befolyásolja az elérhető szolgáltatások száma, összetétele és színvonala. A Vértesi Natúrpark létrehozásával megvalósítani kívánt térségfejlesztési program sikerének érdekében elengedhetetlen a turisztikai alpinfrastruktúra még ki nem épített elemeinek megvalósítása, valamint a szolgáltatások magasabb minőségi szintre emelése. A létesítmények egy meghatározott része a turisták mellett a helyi lakosság igényeit is ki tudja elégíteni.

Tevékenységei:

- a) *Vendéglátóipari egységek körének bővítése, minőségi fejlesztése:* Ebbe a körbe elsősorban a reálisan felmért keresletre, vállalkozói alapon megvalósuló beruházások támogatása, segítése tartozik. Eredményeképpen kulturált külső és belső környezettel, az előírásoknak és elvárásoknak megfelelő szolgáltatási színvonallal rendelkező létesítmények üzemelnek a Vértesi Natúrpark területén.
- b) *Helyi specialitások, termékek kínálatba építése:* A Vértesi Natúrpark vendéglátóhelyeinek mindegyikében elérhetőek lesznek a térségre jellemző étel- és italspecialitások.
 - Hagyományos receptek, termékek körének felkutatása, összegyűjtése.
 - Szakmai szempontú szelektálásuk a vendéglátóhelyek üzemeltetőinek véleménye alapján, melynek eredményeként létrejön a Vértesi Natúrparkra jellemző, egész éven át, valamint szezonálisan kínálható ételek és italok köre.
 - Helyben (Vértesi Natúrpark területén) termelt nyersanyagok, termékek vendéglátóhelyek közötti disztribúciós rendszerének kiépítése.

Érintett település(ek):

- Vendéglátóipari egységek körének bővítése, minőségi fejlesztése: A Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Bokod (étterem létesítése), Gánt, Pusztavám (étterem kialakítása), Vértessomló (étterem kialakítása).
- Helyi specialitások, termékek kínálatba építése: A Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja D.2.2; KDR területfejlesztési programja I.4.C

3.3. intézkedési csoport: Bemutatóhelyek létesítése, fejlesztése.

Célja: A Vértesi Natúrpark településeit, természeti és kulturális értékeit bemutató gyűjtemények méltó elhelyezése, meglévő létesítmények felújítása, korszerűsítése.

Indoklása: A Vértesi Natúrparkba érkező turisták szakszerű tájékoztatásának, ismereteik bővítésének alaphelyszíneit jelentik a hagyományos múzeumi formában (zárt térben), és/vagy szabadtéri bemutatói területtel rendelkező létesítmények. A bemutatóhelyek kialakítását, fejlesztését az elmúlt évek során külön tudományággá fejlődött attrakció-menedzsment elvei szerint, a mit-kinek-hogyan hármas kérdéskörre adandó válaszokra koncentrált tervek alapján célszerű megvalósítani.

Tevékenységei:

- a) *Vértesi Natúrpark Látogatóközpont fejlesztése:* A látogatóközpontok feladata – függetlenül attól, hogy milyen típusú objektumhoz kötődnek – mindenütt a világon ugyanaz: a látogatók átfogó tájékoztatása az adott helyszínről. A látogatóközpontok egy-egy védett természeti terület vonatkozásában (pl. Vértesi Tájvédelmi Körzet) ennél még hangsúlyosabb szerepet is kapnak, hiszen a természeti és kulturális értékek megismerésére irányuló turisztikai tevékenységek általuk tervezett, szervezett és ellenőrzött keretek közt tarthatók. A Vértesi Natúrpark megalakulásakor a Csákváron található Geszner-ház addigi tevékenységeinek köre (Pro Vértes Közalapítvány központja) kiszélesedett, és ma már a Natúrpark látogatóközpontjának szerepét is betölti. A megváltozott szerepkör megkívánja magának az épületnek, valamint környékének az új funkciók befogadására alkalmassá tételét. A fejlesztések eredményei a következők: a Vértes hegység és környékének élőhelyeit bemutató interaktív kiállítás; multimédiás eszközökkel felszerelt előadó- és konferenciaterem; könyvtár; ajándékbolt; irodák; szálláshelyek (vendégszoba, faház, nomád táborhely); vizesblokk; szabadtéri bemutatóhelyek (hosszabb-rövidebb túraútvonalak és tanösvények, ragadozómadár-volier, tájfajtakat bemutató gyümölcsöskert, gyógy- és fűszernövénykert, kismesterség-pavilonok); pihenőhelyek; szabadtéri rendezvényhelyszín.
- b) *Fedett kiállítóterek létesítése, felújítása.*
- c) *Szabadtéri bemutatóhelyek létesítése, felújítása.*

- Tanösvények tervezése, kivitelezése, felújítása: A tanösvény a környezetismereti bemutatóhelyek egyik típusa. Olyan tematikus útvonal, amelyen az érintett terület természeti és kultúrtörténeti öröksége állomásokhoz kötődően, általában táblák, vagy kirándulásvezető-füzet segítségével kerül bemutatásra, így a látogatók részéről önálló, aktív ismeretszerzést tesz szükségessé. A tanösvények létrehozásának elsődleges célja – a bemutatóhelyek többi típusához hasonlóan – a látogatók környezeti szemléletének formálása, amely az adott táj jellemzőinek (adottságok, értékek, problémák stb.), valamint az értékmegőrzés fontosságának és módjának bemutatásán keresztül valósul meg. A tanösvények – az ismeretszerzéssel és az értékvédelemmel kapcsolatos jelentőségük mellett – a szabadidő-eltöltés, élményszerzés, egészségmegőrzés stb. fontos eszközei, így egyidejűleg turisztikai vonzerőt is képeznek.
- Egyéb szabadtéri bemutatóhelyek létesítése, felújítása.

Érintett település(ek):

- Vértesi Natúrpark Látogatóközpont fejlesztése: Csákvár
- Fedett kiállítóterek létesítése, felújítása: Bokod (tájház épületének felújítása), Csákberény (Merán Fülöp Vadászmuzeum kialakítása), Csákvár (helytörténeti múzeum épületének felújítása, kiállítás bővítése), Várgesztes (tájház kialakítása), Vértessomló (meglévő épületben tájház berendezése), Zámoly (Csoóri Sándor és Csanády Imre Kossuth-díjas költők szülőházának felújítása, bennük kiállítás létrehozása).
- Tanösvények tervezése, kivitelezése, felújítása: Csákvár (Haraszt-hegyi tanösvény felújítása, Vidrafű tanösvény bővítése és felújítása), Csókakő (Jordán-parkerdőben tanösvény építése), Gánt (felhagyott bauxitbánya földtani tanösvényének felújítása), Oroszlány (tanösvények építése), Tatabánya (Csákányospuszta–Mária-szakadék–Körtvélyespuszta közötti tanösvény építése), Várgesztes (tanösvények építése), Vértessomló (tanösvények építése).
- Egyéb szabadtéri bemutatóhelyek létesítése, felújítása: Gánt (vadaspark kiépítése), Oroszlány (őshonos növény- és állatfajok, -fajták bemutatása), Pátka (szabadtéri néprajzi múzeum, benne őshonos magyar háziállatok telepének létrehozása), Pusztavám (őshonos magyar háziállatok bemutatása), Tatabánya (Szabadtéri Bányászati Múzeum és Ipari Skanzen fejlesztése), Vértessomló (Kalendárium

létesítése), Zámoly (a II. világháború tankcsatájának helyszínén történelmi emlékhely létesítése)

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.1.3, E.2.2; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.4.1, E.2.2; KDR területfejlesztési programja I.4.C, I.5.B

3.4. intézkedési csoport: Turizmus-formák fogadási feltételeinek javítása.

3.4.1. feladatcsoport: Bakancsos turizmus fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A természetjárás infrastrukturális feltételeinek bővítése, a meglévő elemek felújítása, karbantartása.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark területén, közelebbről a Vértes hegységben a természetjárás története hosszú múltra tekint vissza. A hegység turistautakkal jól feltárt, keresztül halad rajta az országos kék jelzés is. Az elmúlt évtizedek során azonban a jelzések, a környezetarchitektúra-elemek nagy része a szándékos károkozások, és a természet romboló munkájának köszönhetően tönkrement, felújítási ütemük pedig ezzel a tendenciával nem tudott lépést tartani.

Tevékenységei:

- a) *Meglévő túraútvonalak nyomvonalának állapotfelmérése, felújítása.*
- b) *Új nyomvonal tervezése, kialakítása:* A Vértest behálózó sűrű útvonalhálózat okán új túraútvonal létesítése csak a turizmus számára megnyitható de még kevésbé feltárt helyeken, illetve indokolt esetben meglévő útvonal áthelyezése miatt támogatandó.
- c) *Jelzések felfestésének megújítása.*
- d) *Környezetarchitektúra-elemek kihelyezése, felújítása.*
 - Turistautakkal érintett látnivalók közelében térképes tájékoztató táblák kihelyezése (összehangoltan a kerékpáros és lovas túraútvonalakkal).
 - Útvonalak csomópontjában útirányjelző nyilak kihelyezése (összehangoltan a kerékpáros és lovas útvonalakkal): A táblákon az adott útvonal jelzése mellett a túraútvonallal elérhető következő látnivaló neve, és az adott ponttól mért távolsága látható.
 - Emelkedők leküzdését könnyítő lépcsősorok építése, felújítása.
 - Erdei pihenőhelyek kialakítása, felújítása (rönkasztal és pad, esőbeálló, tűzrakóhely); kilátó építése.
- e) *Gépkocsival megközelíthető csomópontokban parkolóhelyek kialakítása.*

Érintett település(ek): a Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.2.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.4.1, B.4.2; KDR területfejlesztési programja I.4.C, I.5.B

3.4.2. feladatcsoport: Kerékpáros turizmus fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A kerékpáros turizmus közvetlen és közvetett infrastrukturális feltételeinek megteremtése, a Vértesi Natúrpark kerékpárút-hálózatának kialakítása.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark táji, természeti és kulturális értékeinek megőrzése olyan ökoturisztikai infrastruktúra kiépítése útján biztosítható, amelynek fontos elemei a látogatók mozgásának szervezett és ellenőrzött keretek közt tartását szolgáló gyalogos, kerékpáros és lovas túraútvonalak. A Vértes változatos domborzati viszonyai, sokszínű látnivalói kitűnő lehetőséget kínálnak hosszabb-rövidebb kerékpáros túraútvonalak kialakítására. Tekintettel arra, hogy – a nemzetközi szinten már korábban végbe ment fejlődéshez hasonlóan – hazánkban is a kerékpározás vált az egyik legkedveltebb szabadidős elfoglaltsággá, a megfelelő szolgáltatási háttérrel rendelkező kerékpáros turizmus a Natúrpark komplex turisztikai kínálatának egyik markáns szeletévé válhat.

Tevékenységei:

a) *A Vértesi Natúrpark kerékpáros út- és túraúthálózatának kialakítása.*

- Kerékpáros túraútvonalak nyomvonalának megtervezése, kijelölése: A Vértesi Natúrpark területén elsősorban a meglévő kisforgalmú úthálózatra, erdei feltáró utakra tekintettel lehet a lehetséges nyomvonalak feltérképezését megtenni (már napjainkban is kedvelt a Szár-Fáni-völgy-Vérteskozma útvonal). A további potenciális fejlesztési területeket aztán pontosítani szükséges a térség kerékpáros turizmussal foglalkozó vállalkozóival. Az egyeztetett útvonalak GPS-alapú felmérése és térinformatikai feldolgozása nyomán kialakuló helyrajzi számos listák alapján megkérésére kerülnek a különböző engedélyek, hozzájárulások.
- Kerékpárutak építése: Elsősorban lakott területeken belül, valamint azokon kívül forgalmasabb útvonalak, illetve indokolt esetben kisforgalmú utak mentén támogatandó tevékenység.
- Nyomvonal felújítás, tereprendezés: A szilárd burkolat nélküli kijelölt kerékpárutakon kiemelten fontos a nyomvonal magas minőségi – a kerékpárosok és gépeik biztonságát garantáló – színvonalának biztosítása. Ezért szükséges a bakhátas, kátyús szakaszok gréderezéssel, sóderfeltöltéssel történő rendbetétele.

- Jelzés felfestése, útirányjelző-táblák kihelyezése (összehangoltan a bakancsos és lovas útvonalakkal): A kerékpárosok számára kijelölt útvonalakon történő biztonságos közlekedés alapfeltétele a jól látható helyeken, megfelelő sűrűségben felfestett jelzés. A festett jelzéseket az útkereszteződésekben, útelágazásokban fa alapanyagú útirányjelző-nyilak egészítik ki. A táblákon az adott útvonal jelzése mellett a túraútvonallal elérhető következő látnivaló neve, és az adott ponttól mért távolsága látható.
- Speciális környezetarchitektúra-elemek kihelyezése: A kijelölt utak mentén kerékpárok parkolására is alkalmas pihenőhelyek létesítése.
- Kerékpárutakkal érintett látnivalók mellett tájékoztató táblák kihelyezése (összehangoltan a bakancsos és lovas túraútvonalakkal).

b) *Kerékpárkölcsonzók, -szervizek hálózatának kiépítése.*

c) *Kerékpárbarát szállás- és vendéglátóhelyek hálózatának kiépítése:* A Vértesi Natúrpark területén, közelebből a kialakuló kerékpáros túraútvonalak mentén található létesítmények kerékpáros turisták fogadására alkalmas infrastruktúrával való felszerelése.

Érintett település(ek): a Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Csákberény (kerékpárút építése), Csákvár (kerékpárutak kijelölése és építése), Gánt (kerékpárutak építése), Mór (városi kerékpárutak építése), Oroszlány (városi kerékpárutak építése), Pátka (kerékpárút építése a víztározó körül, kerékpárút építése az egykori Székesfehérvár–Lovasberény–Bicske vasútvonal töltésén), Pusztavám (kerékpárút építése), Tatabánya (városi kerékpárutak építése), Várgesztes (kerékpárút építése a faluközpont–Kis-tó–Villapark útvonalon), Vértessomló (kerékpárutak építése), Zámoly (kerékpárút építése).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.2.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.4.1, B.4.2; KDR területfejlesztési programja I.4.C, I.5.B, I.5.C, III.3.D

3.4.3. feladatcsoport: Lovas turizmus fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark lovas túraútvonal-hálózatának kialakítása, a lovas turizmus közvetlen és közvetett infrastrukturális feltételeinek megteremtése, fejlesztése.

Indoklása: A civilizációs ártalmak okán a turizmus keresleti oldalán létszükségletté vált az aktív mozgás, kikapcsolódás, melynek egyik egyre népszerűbb formája a lovaglás, tereplovaglás. A belföldről és külföldről jelentkező igények kielégítése hazánkban engedélyezett, megfelelően kiépített és folyamatosan karban tartott útvonal-hálózat hiányában komoly nehézségekbe ütközik. A Vértesi Natúrpark táji, természeti és kulturális értékeinek megőrzése olyan ökoturisztikai infrastruktúra kiépítése útján biztosítható, amelynek fontos elemei a látogatók mozgásának szervezett és ellenőrzött keretek közt tartását szolgáló gyalogos, kerékpáros és lovas túraútvonalak. A Vértesben történelmi hagyományai vannak lovas kultúrának, melynek fenti szempontok szerinti fejlesztése egyszerre szolgálja a természetvédelem és a turizmus érdekeit.

Tevékenységei:

- a) *A Vértesi Natúrpark 145 km hosszú lovas körtúra-útvonalának kialakítása.*
 - Nyomvonal felmérése, egyeztetése, szükséges hozzájárulások beszerzése: Már megtörtént az előzetesen bejárt, majd a térség lótartással, lovas turizmussal foglalkozó vállalkozóival egy fórum keretében egyeztetett és pontosított nyomvonal GPS-alapú felmérése és térinformatikai feldolgozása. Ezután elkészült az a helyrajzi számos lista, amely alapján felkérésre kerültek a különböző hozzájárulások.
 - *Nyomvonal felújítás, tereprendezés:* A Vértesi Natúrpark lovas túraútvonalának létrehozása – a táji, természeti és kulturális értékek védelme érdekében – nem jár új utak kialakításával, hanem az a Vértes hegység már meglévő erdei földútjainak, útjainak hálózatára épül. Kiemelten fontos a teljes nyomvonal magas minőségi – a lovak és lovasaik biztonságát garantáló – színvonalának a biztosítása. Ezért szükséges a bakhátas, kátyús szakaszok gréderezéssel, sóderfeltöltéssel történő rendbetétele.
 - *Jelzés felfestése, útirányjelző-táblák kihelyezése* (összehangoltan a bakancsos és kerékpáros útvonalakkal): A lovastúra-útvonal nyomvonalán

- történő biztonságos közlekedés alapfeltétele a jól látható helyeken, megfelelő sűrűségben felfestett jelzés. A festett jelzéseket az útkereszteződésekben, útelágazásokban fa alapanyagú útirányjelző-nyilak egészítik ki. A táblákon az adott útvonal jelzése mellett a túraútvonallal elérhető következő látnivaló neve, és az adott ponttól mért távolsága látható.
- Speciális környezetarchitektúra-elemek kihelyezése: A Vértesi Natúrpark lovas túraútvonalára eső pihenő- és itatóhelyeken lózikötők kihelyezése.
 - A lovas túraútvonallal érintett látnivalók mellett tájékoztató táblák kihelyezése (összehangoltan a bakancsos és lovas túraútvonalakkal).
- b) *Helyi lovas túraútvonalak kialakítása:* Az a) pontban szereplő körtúrát kiegészítő, alulról jövő kezdeményezések révén létrejövő úthálózat csillagtúrák szervezésére nyújt nagyszerű lehetőséget.
- c) *A Vértesi Natúrpark lovas túraútvonal-hálózatának beépítése a régiós és országos kínálatba:* Kapcsolódási pontok kiépítése a Velencei-tó és Székesfehérvár, Etyek és Alcsút, a Bakony és a Gerecse felé.
- d) *Ló- és lovasbarát szállás- és vendéglátóhelyek hálózatának kiépítése, meglévő egységek fejlesztése:* A Vértesi Natúrpark területén, közelebbről a kialakuló lovas túraútvonalak mentén található létesítmények lovas turisták fogadására alkalmas infrastruktúrával való felszerelése.
- e) *Lovas pálya, fogathajtó pálya építése.*

Érintett település(ek):

- A Vértesi Natúrpark 145 km hosszú lovas körtúra-útvonalának kialakítása: A Vértesi Natúrpark összes települése.
- Helyi lovas túraútvonalak kialakítása: A Vértesi Natúrpark összes települése.
- A Vértesi Natúrpark lovas túraútvonal-hálózatának beépítése a régiós és országos kínálatba: Bodmér, Csókakő, Mór, Tatabánya, Pátka, Szár, Szárliget, Vértesboglár, Zámoly.
- Lovasbarát szállás- és vendéglátóhelyek hálózatának kiépítése, meglévő egységek fejlesztése: Bodmér (vállalkozás beindítása), Bokod (fejlesztés Kisbér község közelségére alapozva), Csákvár (szálláshelyek fejlesztése), Gánt (szállás- és vendéglátóhelyek fejlesztése), Oroszlány–Majkpusztapuszta, Pusztavám, Várgesztes (várszálló fejlesztése), Vértessomló (szálláshely-fejlesztés).
- Lovas pálya, fogathajtó pálya építése: Csákberény (lovas pálya és fogathajtó pálya építése), Csákvár (versenypálya építése), Gánt (lovas pálya továbbfejlesztése),

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.2.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.4.1, B.4.2; KDR területfejlesztési programja I.4.C, I.5.B, I.5.C

3.4.4. feladatcsoport: Borturizmus fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A móri borvidék versenyképességének megőrzése, az Ezerjő borút kínálatának bővítése és összekapcsolása a turizmus más ágaival.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark nyugati-délnyugati területének meghatározó tájszerkezeti elemei a szőlőterületek, melyek a móri borvidék részét képezik. A borvidék kínálatát az Ezerjő borút fogja össze, melyet a Vértesi Natúrpark turisztikai kínálatának alakításával összhangban szükséges továbbfejleszteni úgy, hogy szezonaritást csökkentő, átlagos tartózkodási időt és költségi hajlandóságot növelő, komplex termékcsomag jöjjön létre.

Tevékenységei:

- a) *A móri borvidék versenyképességének megőrzése:* Hazánk 22 borvidéke közül méretében a kisebb, hírnevét tekintve viszont a jelentősebbek közé tartozó móri borvidék múltja a római birodalomig vezethető vissza. A XVIII. században a kapucinusok jelentős szerepet játszottak a helyi szőlő- és bortermelés fejlődésében. Mária Terézia idejében a környékbeli bor fontos exportterméket képviselt. A hatályos bortörvény mondja ki, hogy e borvidékhez Csákberény, Csókakő, Mór, Pusztavám, Söréd és Zámoly I. és II. osztályú szőlőkataszteri besorolású határrészei tartoznak.
 - Szőlőkultúrák védelme: A borvidék szőlőművelésre alkalmas I. és II. szőlőkataszter szerinti területeinek teljes körű felmérése, adatbázisának összeállítása.
 - Szőlőültetvények megőrzése, területük bővítése: Ültetvényrekonstrukciók és tájjellegű fajták telepítésének támogatás útján történő elősegítése.
- b) *Ezerjő borút kínálatának bővítése, és összekapcsolása a turizmus más ágaival:* A borvidék jó hírnevét napjaikban a családi pincészetek, a magángazdaságok, továbbá a színvonalas vendéglátó és turisztikai vállalkozások alapozhatják meg. A természetkedvelő és borszerető turisták borútlevéllel járhatják végig a Mór–Csókakő–Csákberény–Zámoly településeket érintő Ezerjő borút pincéit. A borút gazdaságos működéséhez az alábbi részterületek fejlesztése szükséges:
 - A szolgáltatók körének bővítése, a meglévők minőségi színvonalának javítása: A fejlesztéseknek a fogadó- és kóstoló helyiségek minimum szolgáltatási körének meghatározására és gyakorlati megvalósítására kell koncentrálniuk.

- A borút kínálatának összekapcsolása más turisztikai ágakkal (bakancsos, kerékpáros, lovas, golf, vadász, gasztronómiai turizmus): Kutatási eredmények bizonyítják, hogy önmagában a bor nem képes növelni a turistaforgalmat csak akkor, ha kapcsolódnak hozzá az érintetlen táj szépségei, a gasztronómiai különlegességek és a jelentős művészeti és történelmi nevezetességek. Az Ezerjő borút esetében meg kell határozni azokat a legnagyobb turisztikai vonzerővel bíró tényezőket, amelyekkel való kapcsolatrendszer fejlesztésére a hangsúlyt fektetni szükséges.

Érintett település(ek): Csákberény, Csókakő, Mór, Pusztavám, Zámoly.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja G.2; ; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program A.4; KDR területfejlesztési programja I.4.B, I.4.C

3.4.5. feladatcsoport: Kulturális turizmus fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén a kultúra népszerűsítésére alkalmas helyszínek létrehozása, a hagyományörző csoportok és szervezetek támogatása, vallási és zarándok helyszínek fejlesztése, valamint mindezek tematikus utakra való felfűzése.

Indoklása: A kultúra szerepe az ezredfordulón jelentősen átértékelődött, sokszínűbbé vált. Fokozatosan felértékelődött minden, ami helyi, regionális jellegű, ami sehol másutt nem látható. Európa csökkenő arányban, de továbbra is őrzi vezető szerepét, mivel az öreg kontinens palettája igencsak színes, keveset utazva is nagy eltéréseket tapasztalhat a látogató az egyes régiók kultúrájában. Ugyanez igaz Magyarországra, azon belül pedig az „egy cseppnyi Magyarország”-nak tekinthető Vértesi Natúrparkra is. A kulturális turizmus – kedvező gazdasági hatásai mellett – segít meggátolni az értékek pusztulását, ismét középpontba kerülhet általa a népművészet, és nem szabad elfeledkezni az oktatáshoz, művelődéshez, hazaszeretethez való kapcsolatáról sem. Napjainkban a kulturális turizmus részét képező vallási turizmus esetében már nem „követelmény” a vallási kötelezettség. Az emberek nem feltétlenül azért mennek el egy kegyhelyre, vagy templomba, hogy a vallás parancsainak engedelmeskedjenek, hanem legtöbbször művészeti, történelmi, irodalmi érdeklődésből. Igen nagy tömeget mozgat meg, és mivel az utazások nagy része valamilyen egyházi ünnephez kapcsolódik, így szakmailag jól tervezhető, és szinte teljesen szezonfüggetlen.

Tevékenységei:

- a) *Kultúra befogadására, népszerűsítésére alkalmas helyszínek létrehozása.*
- b) *Kulturális rendezvények körének bővítése, megrendezésük támogatása.*
- c) *Települési kultúra- és hagyományörző csoportok, szervezetek támogatása:* A Vértesi Natúrpark 17 településének lakosságára az etnikai összetettség jellemző, és a magyar, német, szlovák eredet természetesen a népi kultúrában, a néphit, a népszokások, a népi táplálkozás, de még az építkezés és a hagyományos foglalkozások területén is kimutatható. Ezt a sokszínűséget őrző különböző szervezetek, csoportok támogatása az egyedi turisztikai kínálat alapját képező vonzerő megőrzésének biztosítója.
- d) *Vallási és zarándok turizmus fejlesztése:*

- Vallási központ létrehozása: A majki premontrei prépostság és kamalduli remetesség napjainkban is látogatható épületegyüttesének helyet adó terület bővítésével, parkosításával, kápolnájának felújításával, bakancsos turisták számára alkalmas szálláshelyek kialakításával, és a már hagyományosnak nevezhető énekes mesterkurzus évenkénti megrendezésével történő továbbfejlesztése.
 - Zarándokhely fejlesztése: Vértessomló barokk stílusú templomának oltárképe a bécsi kapucinusok által őrzött Mária kegykép másolata. A fejlesztések a zarándokhelyre érkezők igényeinek megfelelő szolgáltatások biztosítását célozzák meg.
- e) *Kulturális utak hálózatának kialakítása*: A Vértesi Natúrpark kulturális, kultúrtörténeti látnivalóinak körébe tartozó építészeti emlékekre, fesztiválokra és rendezvényekre, élő népszokásokra és népművészetre alapozva – térben és időben egyaránt koordinált – tematikus utak tervének kidolgozása és gyakorlati megvalósítása.

Érintett település(ek):

- Kultúra befogadására, népszerűsítésére alkalmas helyszínek létrehozása, meglévők programkínálatának bővítése: Bodmér (művészeti alkotótelep létrehozása), Csákberény (erdei alkotótábor kialakítása), Csákvár (Esterházy-kastély és parkjának többfunkciós hasznosítása), Szár (kultúrház fejlesztése), Tatabánya (Tulipános Ház hasznosítása, Népház felújítása), Várgesztes (régí művelődési ház felújítása), Vértessomló (művelődési ház felújítása, bővítése), Zámoly (Kossuth-díjas költők munkásságára – Csoóri Sándor, Csanády Imre – alapozott irodalmi tábor létrehozása).
- Kulturális rendezvények körének bővítése, megrendezésük támogatása: a Vértesi Natúrpark összes települése.
- Települési kultúra- és hagyományörző csoportok, szervezetek támogatása: a Vértesi Natúrpark összes települése.
- Vallási központ létrehozása: Oroszlány–Majkpuszta.
- Zarándokhely fejlesztése: Vértessomló.
- Kulturális utak hálózatának kialakítása: A Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja C.3, Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program E.1.2; KDR területfejlesztési programja I.4.C, I.5.B

3.4.6. feladatcsoport: Vadászturizmus fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A Vértesi Natúrparkba vadászati céllal látogató vendégek fogadási feltételeinek bővítése, javítása.

Indoklása: A vadászat hagyománya a Vértesi Natúrpark területén már hosszú múltra tekint vissza, ami a terület jó vadgazdálkodási adottságainak köszönhető. Ennek megfelelően nagyvadas és apróvadas területek egyaránt megtalálhatók itt. A nagyrészt erdővel borított nagyvadas területeken a vadászat infrastruktúrájának kiépítettségével nincsenek problémák, a területek jól feltártak, és megfelelő mennyiségű vadászati létesítményt tartalmaznak. A fejlesztési lehetőségek ezért elsősorban a vadászat turisztikai oldalának sokszínűsítésében rejlenek. Az apróvadas területeken már más a helyzet. Ennek oka, hogy napjainkban az apróvad-gazdálkodás erősen háttérbe szorult a nagyvadgazdálkodás javára. Ezeken a területeken cél egy jó minőségű apróvadállomány és őzállomány fenntartása.

Tevékenységei:

- a) *Apróvadas területek fejlesztése:* A hazai vadgazdálkodás keretében erősíteni szükséges az apróvad-gazdálkodás szerepét. Előrelépést a dúvadgyérítés intenzitásának növelésével, és élőhelyfejlesztési eljárások kidolgozásával lehet elérni, mely a vadászatra jogosult feladatai közé tartoznak.
- b) *A vadászturizmus és egyéb turisztikai formák működési kereteinek összehangolása:* Napjaink motorizált világában könnyedén elérhető a közeli nagyvárosokban lakók számára a természeti értékekben gazdag Vértes hegység és annak környéke. Ezzel ugrásszerűen megnőtt a természetbe látogató, és ott szabadidejét eltöltő, közben különböző sporttevékenységeket űző emberek száma. A vadászturizmus sikeres működése, valamint a vélt vagy valós alapokon nyugvó összeütközések elkerülése érdekében nélkülözhetetlen a vadászterületeket is érintő, „használó” turisztikai formák igényeinek, elvárásainak összehangba hozása. Alapvető fontosságú, hogy átlátható és szabályozott keretek között, a vadászterületek minimális zavarásával működjenek a különböző tevékenységek. A látogatható mezei és erdei élőhelyeket a vadászatra jogosulttal kívánatos egyeztetni.

- c) *Vadászturisztikai programcsomagok összeállítása:* Olyan vadászatok tervezését és megvalósítását szükséges szorgalmazni, melyek során a Vértes kínálta természeti és kulturális adottságok is bemutatásra kerülnek a vendégek számára. Ezáltal egyedi, ugyanakkor komplex és életre szóló élmény nyújtható számukra. Nagyobb vonzerőt jelent, ha a vendégeknek több vadászati mód kipróbálásának lehetőségét kínáljuk fel, pl. les-vadászat, cserkelés, barkácsolás, hajtóvadászat. A csomagok összeállításánál gondolni kell a vendégvadászt kísérő családtagok, barátok programjaira is. Lehetőséget kell biztosítani számukra, hogy szabadidejüket kellemesen tölthessék el (pl: túrák szervezése, látványosságok megtekintése stb.).
- d) *Vadászok számára kialakított szálláshelyek körének bővítése.*
- e) *Szakszemélyzet képzése, oktatása:* A fentiekben megfogalmazottak sikeres megvalósítása érdekében szükséges a vadászat szervezeti, jogi kereteit, mindennapi gyakorlatát felölelő ismeretanyag átadása a Vértesi Natúrpark területén, elsődlegesen a vendégekkel közvetlen kapcsolatba kerülő szolgáltatók, személyek (vendéglátósok, szállásadók, túravezetők stb.) minél szélesebb körének. Ugyanakkor a vendégvadászokat kísérő személyzetet is fel kell ruházni a Vértesi Natúrparkra vonatkozó minden olyan információval, mellyel valóban hiteles és átfogó tájékoztatást tudnak nyújtani vendégeiknek.

Érintett település(ek): Gánt, Oroszlány, Szárliget, Vértessomló

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.2.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.4.2; KDR területfejlesztési programja I.5.B

3.4.7. feladatcsoport: Horgászturizmus fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén található víztározókon, valamint bányatavakon a sport- és hobbyhorgászat folytatásának lehetőségét biztosító infrastruktúra kiépítése.

Indoklása: Bár mind a Velencei-tó–Vértes kiemelt üdülőkörzet, mind pedig a Középdunántúli régió területén nagy horgász hagyományokkal rendelkező területek vannak (Velencei-tó, Balaton), a Vértesi Natúrpark határán található víztározók, valamint a természetes úton, vagy a belső területeken egykor intenzív bányászati tevékenység nyomán létrejött tavak megfelelő helyszínt kínálnak a kisebb volumenű horgászturizmus fogadására.

Tevékenységei:

- a) *Horgászturizmust szolgáló, tájba illő létesítmények kialakítása.*
- b) *Horgászatra alkalmas helyszínek környezetének rendezése.*
- c) *Helyszínek megközelíthetőségének biztosítása.*

Érintett település(ek): Bokod (hűtőtó), Oroszlány–Majkpuszta (tó), Pátka (víztározó), Pusztavám (tavak), Vértessomló (tó), Zámoly (horgásztó, víztározó).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.2.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.4.2; KDR területfejlesztési programja I.5.B, I.5.C

3.4.8. feladatcsoport: Vízisportok infrastrukturális háttérének megteremtése.

Célja: Vízisportok gyakorlásához szükséges feltételek biztosítása.

Indoklása: Bár mind a Velencei-tó–Vértes kiemelt üdülőkörzet, mind pedig a Középdunántúli régió a vízisportok terén nagy hagyományokkal rendelkező helyszínekkel büszkélkedhet (Velencei-tó, Balaton), a Vértesi Natúrpark határán található víztározók lehatárolt részei– a szükséges infrastruktúra kiépítése után – alkalmasak lehetnek a vízisportolásra. A fenti megállapításból azonban egyértelműen következik, hogy az ilyen irányú fejlesztések önmagukban életképtelenek, és csak egy adott helyszín komplex hasznosítási formájának kidolgozása és megvalósítása során járulhatnak hozzá a Vértesi Natúrpark területére érkező látogatók minél szélesebb köre igényeinek kiszolgálásához.

Érintett település(ek): Pátka (víztározó)

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.2.1; KDR területfejlesztési programja I.5.B, I.5.C

3.4.9. feladatcsoport: Téli sportok infrastrukturális hátterének megteremtése.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén a turizmus szezonfüggetlen infrastruktúrájának megteremtése, ezen belül a téli sportok – mint kiegészítő kínálat – fogadási feltételeinek megteremtése.

Indoklása: A téli sportok feltételei a Vértesi Natúrparkban csak korlátozottan vannak jelen, és fejlesztésük is csak az adottságok reális értékelésére alapozva képzelhető el. Mégis, mint kiegészítő turisztikai kínálat, figyelmet érdemelnek. Elsősorban olyan sportokat szükséges előnyben részesíteni, melyek nagyobb – a táji, természeti és kulturális értékeket károsító – beruházást nem igényelnek (pl. sífutás, szánkózás). Emellett a települések (elsősorban a városok) közelében egyéb formák is megjelenthetnek.

Érintett település(ek): a Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Tatabánya–Csákányospuszta (sífelvonó korszerűsítése).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.2.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.4.3

3.4.10. feladatcsoport: Hivatásturizmus fogadási feltételeinek javítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark szezonfüggetlen kínálatának kialakítása jegyében a hivatásturizmus fogadási feltételeinek megteremtése és összekapcsolása az elérhető egyéb turisztikai formákkal, ezen belül kiemelten a térség konferenciák, kiállítások megrendezésére alkalmas létesítményeinek jobb kihasználtságának biztosítása, új helyszínek építése.

Indoklása: A hivatásturizmus nem más, mint a foglalkozással kapcsolatos helyváltoztatások során végzett szakmai és szabadidő-tevékenységek együttese. A hivatásturizmus, azaz MICE (Meeting, Incentive, Conference, Exhibition) elemei közül Magyarországon az egyik leghangsúlyosabb a konferencia- és az incentive turizmus. Az elő- és utószezon mindenhol a világon a kongresszusok, üzleti rendezvények ideje. A hivatásturizmust egyre hatékonyabb szakmai motivációs eszköznek tekintik a cégek, a szolgáltatók számára pedig az egyik legjövedelmezőbb üzletág. Formái (üzleti utazás, rendezvények, study tour-ok, incentive utak, csapatépítő tréningek) gyakran igénylik az egyéb turisztikai kínálattal való szoros kapcsolatot, azok egyes elemeinek beépítését a programokba. A konferenciaturizmus számos jelentős előnnyel rendelkezik a turizmus más területeihez képest, hiszen fajlagos költsége magasabb, tartózkodási ideje gyakran hosszabb, mint a „közönséges” turistáké. Mivel a konferenciavendégek szakterületük vezető képviselői, így a hivatásturizmus más ágazatok fejlődésére is hatással van, egyebek mellett Magyarország ismertségét, elismertségét is növeli, azon túlmenően, hogy kitűnően alkalmas a főszezon meghosszabbítására, ami kiszámíthatóságot nyújt a szállodák számára. További előnyei között mindenképpen megemlítendő, hogy az üzleti utazást követően a vendégek „civilként” is visszatérnek. A Vértesi Natúrpark területe erre nagyszerű lehetőséget kínál, hiszen a Vértes hegység vadregényes környezetének természeti és kulturális értékei, borai, tájjellegű ételei, helyi termékei számos módon alkalmasak a bemutatásra. A hivatásturizmus azonban igen magas minőségi színvonal, és megfelelő nagyságú fogadóképesség biztosítását igényli.

Tevékenységei:

- a) *Rendezvényhelyszínek körének bővítése, meglévők fejlesztése.*
- b) *Konferencia- és kiállításötletek kidolgozása, gyakorlati megvalósítása.*

Érintett település(ek):

- Rendezvényhelyszínek körének bővítése, meglévők fejlesztése: Csákvár (Esterházy-kastély többfunkciós hasznosítása), Várgesztes (szálló többfunkciós hasznosítása).
- Konferencia- és kiállításötletek kidolgozása, gyakorlati megvalósítása: Szár (Romhányi György orvosprofesszor szülőhelyére alapozva speciális szakmai konferenciák).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.3; KDR területfejlesztési programja I.5.B

3.5. intézkedési csoport: Humán infrastruktúra megteremtése, fejlesztése.

Célja: A Vértesi Natúrpark minőségi turisztikai kínálatának hosszú távú életképességét biztosító szakemberhátér megteremtése.

Indoklása: A turizmus egyik legjelentősebb gazdasági (és társadalmi) hatása a munkahelyteremtés, hiszen a napjaikban megjelenő újszerű tendenciák ellenére még mindig személyes kapcsolatra alapozott szolgáltatást kínál. Az elsődleges turisztikai munkahelyek (pl. szálláshelyek, idegenvezetés, információs iroda stb.) mellett számos másodlagos munkahelyet (pl. vendéglátás, közlekedés, kiskereskedelem) is indukál. Az új turisztikai termékek megjelenése maga után vonta a foglalkozások specializációját, melyek esetében jelentősen megnőtt a magas szintű képzettség fontossága.

Tevékenységei:

- a) *Kapcsolatfelvétel a térség felsőoktatási, szakirányú képzéseket nyújtó intézményeivel:* Célja a meglévő szakok körének feltérképezése, ennek alapján a még hiányzók beindításának elősegítése; alternatív képzési formák beindításának szorgalmazása (pl. nyári egyetem).
- b) *Specifikus szakképzések, továbbképzések beindítása:* A Vértesi Natúrpark hosszú távú céljaként megfogalmazott turisztikai kínálat alapján, és az érintett 17 településen folytatott igényfelmérést követően – az élethosszig tartó tanulás (lifelong learning) jegyében – a képzések körének meghatározása, tematikák kidolgozása és a (akkreditált) tanfolyamok (pl. gyalogos, lovas és kerékpáros túravezető, falusi vendéglátó, háziasszony, idegen nyelvi) beindítása.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Oroszlány (turisztikai szakmai képzések beindítása), Tatabánya (kulturális, néprajzi képzések beindítása).

Kapcsolódási pont: Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.5.2; KDR területfejlesztési programja I.5.B, I.4.D, II.1.A

4. alprogram: Településfejlesztés.

4.1. intézkedési csoport: Szakági koncepciók, programok, tervek készítése.

Célja: A Vértesi Natúrparkkal érintett 17 település fejlődési irányvonalát alapjaiban meghatározó szakági koncepciók, tervek, programok kidolgozása, elkészítése.

Indoklása: Sikeres településfejlesztés megvalósításához elengedhetetlenek a magasabb szintű dokumentumokhoz igazodó, kidolgozott és elfogadott koncepciók, tervek, programok, amelyek az egyes településeken a lakosság életfeltételeinek javítását, s ezzel a népesség megtartását és növelését; a területhasználatok távlati formájának meghatározását; az ellátást szolgáló intézmények fenntartását, az infrastruktúra hálózat fejlesztését, a természeti, táji és kulturális értékek, települési arculat megőrzését; a helyi értékek és hagyományok továbbélését; a vállalkozások és munkahelyek működési környezetének kialakítását; és a település hiányosságainak csökkentését célozzák.

Tevékenységei:

- a) *Településfejlesztési koncepciók készítése és elfogadása:* A település társadalmi, gazdasági, ökológiai, technikai, műszaki és humán infrastrukturális helyzetének elemzésére alapozott, a lakosság, a civil szerveződések, a gazdasági szervezetek és az érdekképviselői szervek bevonásával elkészített, a település hosszú távú fejlődési irányait meghatározó, a települési képviselő-testület által határozattal elfogadott dokumentumok kidolgozása.
- b) *Településrendezési tervek kidolgozása, elfogadása:* A települések területfelhasználásának és infrastruktúra-hálózatának kiépítése, az építés helyi rendjének szabályozása, a környezet természeti, táji és épített értékeinek fejlesztése és védelme, továbbá az országos, a térségi, a települési és a jogos magánérdekek összhangjának megteremtése, az érdekütközések feloldásának biztosítása, valamint az erőforrások kíméletes hasznosításának elősegítése céljából kidolgozásra kerülő dokumentumok.
- c) *Településszabályozási tervek kidolgozása és elfogadása:* A település közigazgatási területének felhasználásával és beépítésével, továbbá a környezet természeti, táji és épített értékeinek védelmével kapcsolatos sajátos helyi követelményeket, jogokat és

kötelezettségeket megállapító építési előírásokat térképen, rajz formájában ábrázoló településrendezési tervfajták kidolgozása. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény, és az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet szerinti módon készülhetnek és a képviselőtestület rendelettel hagyja jóvá.

- d) *Környezetvédelmi koncepciók kidolgozása és elfogadása:* Az Országos Környezetvédelmi Koncepcióhoz igazodó települési dokumentumok kidolgozása.
- e) *Környezetvédelmi programok kidolgozása és elfogadása:* A magyar környezetpolitika célkitűzéseit és cselekvési irányait a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1996. évi LIII. törvény határozza meg, mely kiemelt jelentőséget tulajdonít az ember és környezete harmonikus kapcsolata kialakításának, valamint a fenntartható fejlődés környezeti feltételei biztosításának. A környezetvédelmi tervezés megalapozásához a törvény előírja az Országgyűlés által jóváhagyandó és 6 évente magújítandó Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP) kidolgozását, és ezzel összhangban helyi környezetvédelmi programok készítését.

Érintett település(ek): Bodmér (környezetvédelmi koncepció, településrendezési terv), Csákvár (környezetvédelmi koncepció), Gánt (településrendezési terv), Oroszlány (településfejlesztési koncepció, településrendezési terv, településszabályozási terv, környezetvédelmi program), Pátka (környezetvédelmi koncepció), Pusztavám (környezetvédelmi koncepció, településrendezési terv), Tatabánya (környezetvédelmi program), Vértesboglár (településrendezési terv).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja F.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program E.3.2

4.2. intézkedési csoport: Települési környezet javítását célzó beruházások.

4.2.1. feladatcsoport: Közterületek és azok zöldfelületeinek bekapcsolása a települések vérkeringésébe.

Célja: A közterületek, kiemelten azok zöldfelületeinek növelése, gondozottságuk javítása, berendezési tárgyakkal való felszerelése.

Indoklása: A települési közterületek esztétikai értékét növeli, amennyiben zöldfelületként hozzájárulnak a településkép javításához, valamint az egészséges lakókörnyezet kialakításához. A tiszta, rendezett települések turisztikai vonzereje és így versenyképessége is nagyobb. Az esztétikus terek szerepe tovább bővíthető, ha a település vérkeringésébe nem csak vizuálisan, hanem komplex hasznosítás révén funkcionálisan is bevonásra kerülnek.

Tevékenységei:

- a) *Települési zöldfelület-kataszterek összeállítása:* Célja a települések jelenlegi zöldfelületeinek számba vétele, állapot-felvételezése, a bővítés lehetséges irányainak meghatározása.
- b) *Zöldfelület-rekonstrukciós és -bővítési tervek készítése, elfogadása.*
- c) *Zöldfelület-rekonstrukciós és -bővítési beruházások kivitelezése.*
- d) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás és az állandó innováció útján biztosítható.

Érintett település(ek): Bodmér (fasortelepítés), Csákvár (közterek szépítése, község központjának átépítése, Esterházy-kastély parkjának további rekonstrukciója), Mór (Lamberg-kastély parkjának rekonstrukciója), Oroszlány (Óváros teljes rehabilitációja), Pustavám (parkok, játszóterek felújítása, létesítése), Várgesztes (Fő tér rendezése), Vértesboglár, Vértessomló (parkosítás, erdő védősávok telepítése), Zámoly (parkosítás).

Fejlesztés tervezett forrásigénye: Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.2.2; KDR területfejlesztési programja III.2

4.2.2. feladatcsoport: Egységes települési táblarendszer és információs pont-hálózat kiépítése, felújítása.

Célja: A településeken történő eligazodást segítő, a Vértesi Natúrpark egészén megvalósuló tájékoztató táblák rendszeréhez igazodó, de az egyediséget is biztosító települési táblarendszerek, információs pont-hálózatok kiépítése, meglévők szükség szerinti felújítása.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark településein történő eligazodást segítő infrastruktúra megléte mind a helyi lakosság, mind pedig az oda érkező látogatók számára elengedhetetlen. Praktikusságuk mellett ugyanolyan fontossággal bír a táblák, információs pontok esztétikussága, településképhez illő kialakítása. A már meglévő rendszerek felújítása, illetve az újak létesítése során törekedni szükséges a Vértesi Natúrpark egészét megjelenítő, térségi összefogást szimbolizáló arculathoz való kötődés vizuális megjelenítésére is.

Tevékenységei:

- a) *Állapotfelmérés:* Célja a meglévő tájékoztató rendszerek, hálózatok állapotfelvetele, illetve ezek hiányában létesítésük szükségességének alátámasztása, ezeken keresztül pedig a beruházások, fejlesztések körének meghatározása.
- b) *Felújításokat, új rendszerek telepítését megalapozó, engedélyezett kiviteli tervek készítése, elfogadása:* Az elképzeléseket konkrét formába öntő engedélyezett és jóváhagyott tervek készítése, melyek alapján a beruházások megkezdhetők.
- c) *Beruházások megvalósítása.*
- d) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás és az állandó innováció útján biztosítható.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja F.1; KDR területfejlesztési programja III.2

4.2.3. feladatcsoport: Települési földkábel-hálózatok kiépítése.

Célja: A Vértesi Natúrparkhoz tartozó települések képét jelentős mértékben romboló légkábel-hálózat fokozatos kiváltása földkábelekkel.

Indoklása: A rendezett települések kialakításának leghatékonyabb – bár kétségtelenül költségesebb – módja az összképet nagymértékben befolyásoló légkábelek kiváltása földkábelekkel. Az egyébként szép utcákkal, portákkal, épületekkel, közterekkel rendelkező településekről alkotott képet ugyanis az átláthatatlan rendszer szerint kiépített légkábel-erdő negatív irányba befolyásolja. A légkábelek használata sok esetben érintésvédelemi és ökológiai (az erős villamos erőtér ártalmas) szempontból is kérdéses. A nagyobb pénzügyi forrást feltételező beruházások viszont azonnal éreztetik hatásukat: az esztétikus lakókörnyezet növeli a helyi lakosság komfortérzetét és a hely népességmegtartó-képességét, valamint vonzereje okán versenyelőnyhöz juttatja a települést a turizmus piacán is.

Tevékenységei:

- a) *Ütemterv összeállítása:* A fejlesztés volumenére tekintettel elengedhetetlen az érintett helyszíneken megvalósuló beruházások időbeli ütemezésének meghatározása, prioritást adva a turisztikailag frekventált kiránduló központoknak.
- b) *Műszaki kiviteli tervek készítése:* A közterületeket, közintézményeket érintő hálózat-felújítással, -bővítéssel összefüggő, a hatályos településrendezési tervekben foglaltakkal összhangban álló, engedélyezett műszaki kiviteli tervek tartalmazzák a légkábelek kiváltásához szükséges beruházások lépéseit.
- c) *Beruházások kivitelezése.*
- d) *Folyamatos monitoring és karbantartás:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, és az erre épülő karbantartás útján biztosítható.
- e) *Támogatási rendszer kidolgozása:* A magántulajdonban lévő ingatlanok, épületek esetében a földkábelre történő átállás, meglévő hálózatra történő rácsatlakozás egy támogatási rendszer segítségével meggyorsítható.

Érintett település(ek): a Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: KDR területfejlesztési programja III.2

4.3. intézkedési csoport: Települési infrastruktúra fejlesztése.

4.3.1. feladatcsoport: Községi intézményeknek, létesítményeknek helyet adó épületek létesítése, felújítása, valamint a kiemelt települési ingatlanok hasznosítása.

Célja: A települések életében központi szerepet betöltő községi intézményeknek helyet adó épületek felújítása, illetve funkcióváltás esetén átalakítása; a még hiányzó létesítmények megépítése; valamint egyes kiemelt, de jelenleg nem kihasznált települési ingatlanok hasznosítási módjának kidolgozása. Az esélyegyenlőségen alapuló egészséges életmód megteremtése, a sportolás szeretetének átadása, és a mozgásnak, mint a mindennapi élet alapvető elemének elterjesztése sport- és szabadidős létesítmények útján.

Indoklása: A helyi lakosság, és általában a településekre látogató turisták legtöbbször a községi intézményekkel, kiemelt szerepet betöltő létesítményekkel kerülnek először közvetlen vagy közvetett kapcsolatba, ezáltal első benyomásukat is ezek állapotáról szerzik. Az épületeknek a karban tartása és amortizációjukat megakadályozó folyamatos, adottságokhoz igazodó hasznosítása növeli a települések vonzerejét, de példaértéküknél fogva megteremthetik az igényt a magánterületek esztétikus kialakítása iránt is.

Tevékenységei:

- a) *Települési ingatlan-kataszterek összeállítása:* Célja a témával érintett községi ingatlanok számba vétele, szakemberekkel történő állapotfelvétele, valamint ennek alapján a szükséges beruházások körének meghatározása.
- b) *Beruházásokat megalapozó tervek készítése:* Az érintett ingatlanokra engedélyezett és jóváhagyott tervek készítése, melyek alapján a beruházások megkezdhetők.
- c) *Rekonstrukciók, felújítások, átalakítások, építések megvalósítása.*
- d) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás és az állandó innováció útján biztosítható.

Érintett település(ek): Csákvár (községi intézmények felújítása), Csókakő (iskola, óvoda, sportcsarnok felújítása), Gánt (egészségügyi centrum létrehozása, szabadidő centrum építése), Mór (városi strand kapacitásának növelése és színvonalának emelése), Oroszlány (városi strand kapacitásának növelése és színvonalának emelése), Pátka (sportkomplexum építése, szabadvizes strand kialakítása, iskola épületének bővítése), Szár (sportközpont továbbfejlesztése), Várgesztes (polgármesteri hivatal és sportpálya felújítása; óvoda, iskola bővítése és felújítása), Vértessomló (óvoda és iskola bővítése és felújítása, szabadidőcentrum építése, strand létesítése), Zámoly (Szép Ilonka faluház bővítése).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja E.1.1, E.2.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program E.3.1; KDR területfejlesztési programja I.5.C, II.5, III.2

4.3.2. Települési víziközmű-hálózat bővítése, korszerűsítése.

Célja: A csatornázottság arányának növelése, a települési hálózatok rákötése a már meglévő nagyobb rendszerekre, valamint a szennyvíziszap elhelyezésének megoldása.

Indoklása: A Vértesi Natúrparkot körülölelő vízgyűjtőterületek védelme, a környezetterhelés csökkentése érdekében szükséges a települések csatornázottsági arányának növelése, a rácsatlakozások ösztönzése, a meglévő szennyvíztisztítók korszerűsítése és szükség szerinti bővítése, valamint a keletkező szennyvíziszap optimális, minimális környezetterheléssel járó hasznosítási lehetőségeinek felkutatása és gyakorlati alkalmazása.

Tevékenységei:

- a) *Csatornahálózat-bővítés, -korszerűsítés:* A szükséges engedélyekkel rendelkező beruházások nyomán lehetőség nyílik a rákötések számának optimális arány felé való eltolására, amely a rákötéssel nem rendelkezőkre kiszabott termékdíj bevezetésével ösztönözhető.
- b) *Szennyvíztisztító-építés, -korszerűsítés:* A csatornahálózatok bővítése, és az azokra várható rácsatlakozások száma megköveteli a már működő tisztítótelepek korszerűsítését, illetve bővítését. Megfelelő infrastruktúrával nem rendelkező területeken új létesítmény építésével szükséges megoldani a szennyvíz kezelését. Elsődleges cél az energiatakarékos, helyi ökológiai szempontokat figyelembe vevő, kis fenntartási költséggel bíró, többfunkciós rendszerek építésének támogatása.
- c) *Szennyvíziszap hasznosítása:* A Vértesi Natúrpark területének nagy részén jelenleg is érvényes engedélyek, és állásfoglalások birtokában folyik a víztelenített szennyvíziszap összegyűjtése és elszállítása. A leggyakoribb hasznosítási formák között találjuk a komposzttelepen, mezőgazdaságban történő felhasználást, valamint a regionális szennyvíztisztító telepeken való továbbkezelést.
- d) *Folyamatos monitoring és karbantartás:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, és az erre épülő karbantartás útján biztosítható.

Érintett település(ek): Bokod (rákötések számának növelése), Csákvár (kiépítettségi arány növelése, biológiai szennyvíztisztító korszerűsítése), Oroszlány (rákötések

számának növelése), Pátka (csatlakozás a székesfehérvári rendszerhez), Pusztavám (biológiai szennyvíztisztító építése), Szár (szennyvíztisztító telep bővítése, szennyvíziszap elhelyezésének megoldása), Szárliget (csatornahálózat fejlesztése és bekötése a tatabányai rendszerbe), Tatabánya–Csákányospuszta és Tatabánya–Körtvélyespuszta (turistaházak ivóvízellátásának és szennyvízelvezetésének megoldása), Várgesztes (rákötések számának növelése), Vértesboglár (csatornahálózat bővítése), Vértessomló (rákötések számának növelése).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja A.4.2, A.4.3, D.3.2.2; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.3.3, D.2.5, F.2.1; KDR III.1.1, III.2

4.3.3. feladatcsoport: Felszíni vízvezetés rendszerének kiépítése, korszerűsítése, karbantartása.

Célja: A Vértesi Natúrpark településein a felszíni vízvezetési rendszerek egységes műszaki színvonalon történő kiépítése, átalakítása úgy, hogy ne csak elvezetés, hanem valódi vízgazdálkodás valósuljon meg.

Indoklása: A Vértesi Natúrparkot övező vízgyűjtő rendszerek védelme, a felszíni elöntések megszüntetése, a felszíni vizek gyors leáramlása által okozott katasztrófhelyzetek minimalizálása, a közlekedésbiztonság és a vagyonvédelem érdekében szükséges a külterületről befolyó és a belterületen keletkezett csapadékvizek rendezett körülmények közt történő megfogása és elvezetése, valamint a szállított hordalék visszatartása.

Tevékenységei:

- a) *Vízgyűjtőrendszerek felülvizsgálata* a vízszállító igények várható növekedésének figyelembevételével.
- b) *Vízvezetési módok meghatározása:* Beépített környezetben a zárt csapadékvíz-elvezetés / nyílt árkos vízvezetés területi lehatárolása.
- c) *Csapadékvíz-hálózatok kiépítése, bővítése:* Ennek egyik távlati célja a zárt vagy nyílt módon elvezetett csapadékból keletkező árhullám-csúcsok vízhozamának ideiglenes visszatartását és többfunkciós hasznosítását lehetővé tevő záportározók létesítése.
- d) *Csúszásveszély csökkentése:* Csúszásveszélyes környezetben, valamint feltöltött területeken a csúszásveszély csökkentését elősegítő vízrendezés megoldása.
- e) *Vízfolyások, élővizek vízminőségének javítása:* Hordalékfogó műtárgyak, szénhidrogén szennyezésnek kitett felületeknél olajfogó műtárgyak kiépítésének megoldása.
- f) *Többfunkciós záportározók kialakítása:*
- g) *Folyamatos monitoring és karbantartás:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, és az erre épülő karbantartás útján biztosítható.

Érintett település(ek): Csákvár, Csókakő, Pusztavám, Szárliget, Vértesboglár, Vértessomló, Zámoly.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja A.3, D.3.2.2; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program D.2.2; KDR területfejlesztési programja III.2

4.3.4. feladatcsoport: Hulladékgyűjtés és -kezelés infrastruktúrájának biztosítása.

Célja: A környezetvédelmi szempontból veszélyforrást jelentő hulladékgyűjtés megoldása a belterületeken, belterületi határokon és a külterületi turisztikai célpontokon, az elszállítás és kezelés hiányosságaink felszámolása, hulladékgyűjtő szigetek létesítése, számuk növelése eszközfejlesztéssel és szakszerű tájékoztatással.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark vonzerejének megtartásához és növeléséhez szükség van az érintett települések belterületein, valamint a kiskertekkel és turisztikai létesítményekkel kiépített külterületeken keletkezett hulladék rendszeres és szakszerű elszállítására, elhelyezésére. A megvalósuló fejlesztések eredményeként tiszta és egészséges települési környezet alakul ki, valamint megszűnnek a környezetre ható káros szennyező források is. A szelektív hulladékgyűjtést lehetővé tevő szigetek számának növelése a településeken a már kisgyermek korban elkezdhető környezeti nevelés terén is új távlatokat nyithat.

Tevékenységei:

- a) *A települési kommunális hulladékgyűjtés és -szállítás gyakorlatának esetleges hiányosságainak feltárása, megszüntetésük céljából intézkedési tervek készítése:*
A háztartásokban keletkező kommunális hulladékkal a legnagyobb probléma annak hatalmas mennyisége. Emellett veszélyforrást jelent számtalan olyan összetevője, amely a talajvízbe oldódva komoly egészségkárosodást okozhat: festékek, oldószerek, nehézfém tartalmú elemek, eldobható pelenkák, stb. A lakossági hulladéklerakók helyét a területi adottságok figyelembevételével az adott település önkormányzatának képviselő-testülete jelöli ki. A lerakóhelyet az érvényes közegészségügyi, vízügyi, környezetvédelmi, építésügyi és közlekedési hatósági előírásoknak megfelelően kell kialakítani és üzemeltetni.
- b) *A hulladékgyűjtést és -szállítást lehetővé tevő eszközállomány fejlesztése, korszerűsítése (gépkocsik, közterületi konténerek stb.).*
- c) *A hulladékgazdálkodásról szóló törvény szerint közszolgáltatásnak minősülő hulladékgyűjtést igénybe vevők számának növelése tájékoztatással, szükség esetén támogatással.*

- d) *A szelektív hulladékgyűjtés infrastruktúrájának bővítése:* A Vértesi Natúrpark településein már megindult a szelektív hulladékgyűjtő szigetek telepítése, de számuk növelése, valamint használóiik körének bővítése további feladatot jelent. A szelektíven gyűjtött csomagolási hulladékok újrahasznosítása környezeti és gazdasági szempontból is előnyös, hiszen egyrészt nyersanyagokat és energiát takarít meg, másrészt csökkenti a környezet terhelését, mivel a szelektíven gyűjtött hulladék nem kerül a lerakókra. A lakosság tájékoztatását szolgáló információs anyagok mellett napjaikban már rendelkezésre állnak olyan komplex oktatócsomagok, melyek 4-14 éves korú gyermekek, valamint tanáraik számára biztosítanak térítésmentes tananyagokat a témában.
- e) *Folyamatos monitoring és fejlesztés:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás, és a folyamatos innováció útján biztosítható.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja B.1, D.3.3; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.3.4; KDR területfejlesztési programja III.1.1

4.3.5. feladatcsoport: Felhagyott kommunális, illetve illegális hulladéklerakók felszámolása, rekultiválása.

Célja: A Vértesi Natúrpark területének megtisztítása a felhagyott kommunális, illetve illegális hulladéklerakóktól.

Indoklása: A hulladékgazdálkodásról szóló törvény úgy rendelkezik, hogy a lezárt hulladéklerakó helyeket mielőbb rekultiválni kell. Az Országos Hulladékgazdálkodási terv alapján elkészültek a regionális hulladékgazdálkodási tervek, melyek szerint 2004-től minden telepre felülvizsgálatot kell kérni, ellenkező esetben illegális lerakóknak minősülnek. Emellett a 33/2000. (III. 17.) Korm. rendeletben foglaltak szerint a felszín alatti vizek védelme terén a Vértes helység kiemelt szerepet tölt be. Mindezek alapján a Vértesi Natúrpark területén fokozott védelmi intézkedésekre van szükség a felhagyott kommunális, illetve illegális hulladéklerakók felszámolása, rekultiválása érdekében.

Tevékenységei:

- a) *Felhagyott, illetve illegális hulladéklerakók kataszterének összeállítása:* A Közép-Dunántúli Regionális Hulladékgazdálkodási Terv aktualizálásával a jelenlegi tényhelyzet felvázolása.
- b) *Hulladéklerakók környezetvédelmi felülvizsgálata:* A szakmai anyagok intézkedési terveiben szükséges meghatározni a lerakók rekultivációjának módját és időbeli ütemezését.
- c) *Rekultivációs kiviteli tervek elkészítése.*
- d) *Engedélyes kiviteli terv birtokában a beruházások lebonyolítása.*
- e) *Folyamatos monitoring és karbantartás:* A beruházások révén megvalósuló fejlesztések funkciójának hosszú távú megőrzése csak a monitoring, az erre épülő karbantartás útján biztosítható.

Érintett település(ek): Csákberény (kommunális és illegális hulladéklerakók), Csákvár (kommunális hulladéklerakó), Mór (kommunális hulladéklerakók), Pátka (illegális hulladéklerakó), Pusztavám (illegális hulladéklerakó), Tatabánya (kommunális hulladéklerakók), Vértesboglár (kommunális hulladéklerakó), Vértessomló (felhagyott hulladéklerakó), Zámoly (kommunális hulladéklerakó).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja A.5, B.1; KDR területfejlesztési programja I.4.A, III.1.1

4.3.6. feladatcsoport: Út- és járdaépítés, -felújítás.

Célja: A települések közötti közúti közlekedés feltételeinek javítása, valamint a belterületi út- és járdahálózat fejlesztése, korszerűsítése, karbantartása.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark központi magját képező Vértes hegységet az Oroszlány-Majkpuszta–Csákvár közötti közút szeli ketté északnyugat-délkeleti irányban. Erről Gánt és Vérteskozma irányába található leágazás. A hegység vonzerejét jelentő egységes tömb megtartása érdekében, valamint természetvédelmi szempontból további fejlesztés itt nem ajánlott. A Natúrparkot körülölelő települések között azonban vannak olyanok, amelyek esetében a jelenlegi úthálózatnál korszerűbb összekötő nyomvonal megépítése lehetséges. Emellett a térség versenypotenciájának növelését jelenti a belterületi szilárd burkolatú utak arányának növelése, a meglévők minőségi színvonalának felújítás útján történő javítása. A gépkocsik közlekedését segítő beruházások mellett a gyalogosok biztonságos haladását jelentő járdarendszerek kiépítése és folyamatos karbantartása is elengedhetetlen mind a helyi lakosság, mind a térségbe látogató turisták szempontjából.

Tevékenységei:

- a. *Települési útkataszter összeállítása:* A vonatkozó törvény által önkormányzatokra ruházott feladatot ki lehet egészíteni egy hiba- és igénylistával, melyek meghatározzák a település úthálózatának fejlesztési irányvonalát.
- b. *Közutak helyének és hálózati szerepének meghatározása:* Ezt a területfejlesztési és területrendezési tervek, illetve a településfejlesztési és településrendezési tervek jelölik ki, amelyeknek kötelező eleme a közlekedési munkarész.
- c. *Műszaki tervezés:* A jogszabályokban meghatározott formai és tartalmi szempontoknak megfelelő műszaki tervek egyes tervfázisai (előtervek: megvalósíthatósági tanulmány, műszaki tanulmányterv, diszpozíciós terv stb.; engedélyezési terv; ajánlati terv; építési terv) egymásra épülnek és egyre részletesebbek.
- d. *Építési beruházások megvalósítása:* Az állami vagy országos közúthálózat részét alkotó külterületi közutak, vagy belterületi, más néven önkormányzati utak, illetve helyi közutak, építése, korszerűsítése létesítése.

- e. *Megvalósulási terv és törzskönyv készítése:* A beruházás révén megvalósult út legfontosabb jellemzőit rögzítő dokumentumok.
- f. *Folyamatos monitoring és karbantartás:* Funkciójukat a közutak csak akkor tudják maradéktalanul betölteni, ha mindenkori minőségük garantálja rendeltetésszerű használhatóságukat.
- g. *Járdaépítés:* Az önkormányzati beruházások mellett a vonatkozó helyi rendeletek alapján támogatni szükséges az önerős járdaépítéseket.

Érintett település(ek): Bodmér (járdaépítés), Bokod (főút felújítása), Csákberény (utak aszfaltozása), Csákvár (Csákvár elkerülő út építése a Fejér Megyei Rendezési Terv alapján, önkormányzati kezelésű utak felújítása, járdák építése), Mór (körforgalom-építés, Mór–Csókakő–Csákberény út építése), Oroszlány (Oroszlány–Vértessomló–Várgesztes út építése), Pátka (Zámoly–Pátka–Pákozd út megépítése), Pusztavám (utak felújítása), Szár (úthálózat fejlesztése), Tatabánya (déli elkerülő út megépítése), Várgesztes (járdaépítés, -felújítás), Vértessomló (út, járda, parkolók felújítása, építése), Zámoly (Zámoly–Pátka–Pákozd út megépítése).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja D.3.1.2, D.3.1.3, Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.3.2, D.3.1, F.1.1; KDR területfejlesztési programja III.2, III.3.A, III.3 D

4.3.7. feladatcsoport: Közvilágítás-építés, -bővítés, -fejlesztés.

Célja: A Vértesi Natúrpark településeinek közterületein a közlekedés, köz- és vagyonbiztonság érdekében szükséges összefüggő, rendszeres, meghatározott időtartamú villamos üzemű megvilágítás biztosítása.

Indoklása: A közvilágítás két alapfeladata a közlekedés- és vagyonbiztonság megteremtése a Vértesi Natúrpark településein. Ennek megfelelően elengedhetetlen az éjszakai közlekedéshez szükséges fény biztosítása, valamint ez által a lakosság és a térségbe érkező látogatók biztonságérzetének növelése.

Tevékenységei:

- a) *Meglévő közvilágítási rendszerek állapotfelvétele:* A tevékenység célja a hiányosságok, gyenge pontok feltérképezése, majd ennek alapján a fejlesztések irányvonalának meghatározása, összhangban az EU irányelveivel (Ésszerű Energiafelhasználás - RUE és Energia Hatékonyság). Ennek során erőfeszítéseket szükséges tenni a fényszennyezés minimalizálására nem csak az emberek egészségének védelme, hanem a Vértesi Natúrpark vonzerejét jelentő természeti értékek megőrzése érdekében (a fényzön tompítása például az állatvilágra is jótékonyan hat, hiszen számos védett és nem védett, de a táplálékláncban fontos rovar pusztul el azért, mert az erős fények természetes élőhelyéről a természetellenes lámpákhoz vonzzák).
- b) *Beruházás előkészítése:* Magában foglalja a létesítés, bővítés, felújítás tárgyát képező kérelem áramszolgáltató felé való megküldését, a beruházást megalapozó tervek készítését (tanulmányterv, kiviteli terv, stb.), valamint az ezekben foglaltakkal összhangban a különféle engedélyek beszerzését.
- c) *Beruházás lebonyolítása:* Az engedélyes tervek alapján, miközben az áramszolgáltató ellenőrzi, hogy a terveknek, a biztonsági szabályzatoknak és az előírásoknak megfelelően történik-e.
- d) *Monitoring és karbantartás:* A folyamatos monitoring és az arra épülő karbantartási munkák célja a szolgáltatás minőségi színvonalának megtartása.

Érintett település(ek): Várgesztes, Vértessomló (bővítés és mérhetőség kialakítása).

Kapcsolódási pont: KDR területfejlesztési programja III.2

4.3.8. feladatcsoport: Modern telekommunikációs központok, hálózatok kialakítása.

Célja: A meglévő hagyományos, elavult elosztó központok, hálózatok mai kor követelményeinek és igényeinek megfelelő típusúra cserélése, átalakítása a tájvédelmi szempontok maradéktalan betartása mellett.-

Indoklása: Napjainkban a modern telekommunikációs központok megléte vagy hiánya alapvetően befolyásolja egy-egy térség társadalmi-gazdasági fejlődését. Egyre több embernek adatik így meg, hogy munkáját otthoni számítógépén végezze, nagy hálózatokhoz, informatikai központokhoz, szolgáltatókhoz és megrendelőkhöz kapcsolódva. Az öntevékenyen és önszervezésben végzett munkák számának növekedésével párhuzamosan csökken a munkanélküliség. Napjaink telekommunikációs fejlesztésében egyértelmű a trend; az optikai kábelek elvezetése egészen a végfelhasználóig (lakás, iroda), valamint a vezeték nélküli rendszerek továbbfejlesztése és arányuk növelése. Ez a két alapvető technológia egyáltalán nem zárja ki egymást, sőt, egymás kiegészítése révén tovább bővíthet a telekommunikációs szolgáltatások köre és javulhat azok minősége.

Tevékenységei:

- a) *Meglévő telekommunikációs rendszerek állapotfelvétele:* A tevékenység célja a hiányosságok, gyenge pontok feltérképezése, majd ennek alapján a fejlesztések irányvonalának meghatározása.
- b) *Beruházás előkészítése:* Magában foglalja a létesítést, bővítést, felújítást megalapozó tervek készítését (tanulmányterv, kiviteli terv, stb.), valamint az ezekben foglaltakkal összhangban a különféle engedélyek beszerzését.
- c) *Beruházás lebonyolítása.*
- d) *Monitoring és fejlesztés:* A folyamatos monitoring és az arra épülő karbantartási munkák, valamint az innováció célja a szolgáltatás minőségi színvonalának megtartása, fejlesztése.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: KDR területfejlesztési programja III.2, III.4

4.3.9. feladatcsoport: Közbiztonság javítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén a közbiztonság helyzetének javítása egyrészt a településeken, másrészt a lakott területeken kívüli, de a turizmus szempontjából frekventált kirándulóhelyeken.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark településeinek népességmegtartó-képességének javítását, turisztikai versenyképességének növelését egy közös közbiztonsági stratégiája kidolgozása, illetve az ebben megfogalmazott feladatok elvégzéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételek rendelkezésre bocsátása biztosíthatja.

Tevékenységei:

- a) *A közbiztonság jelenlegi helyzetének vizsgálata:* Célja a hiányosságok feltérképezése, és ezek alapján a fejlesztés irányvonalának meghatározása.
- b) *Közbiztonsági stratégia kidolgozása:* A magasabb szintű dokumentumokkal összhangban álló térségi anyag kidolgozása. Nagy hangsúlyt szükséges fektetni benne a kirándulók kulturált szórakozását és testi épségét veszélyeztető illegális, agresszív technikai sportokat üzök elleni összehangolt, hatékony fellépésnek.
- c) *Személyi és tárgyi feltételrendszer biztosítása:* A stratégiában megfogalmazott célok elérése érdekében szükséges intézményrendszer létrehozása, a feladatom ellátáshoz szükséges személyi és tárgyi feltételek megteremtése.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: KDR területfejlesztési programja III.2

4.3.10. feladatcsoport: Belterületi ingatlanok, lakótelkek körének bővítése.

Célja: Belterületi ingatlanok, lakótelkek körének bővítése a külterületi ingatlanok belterületbe vonása útján.

Indoklása: A belterület a település közigazgatási területének – jellemzően a településtörténetileg kialakult, elsősorban összefüggő, beépített, illetőleg beépítésre szánt területeket tartalmazó – kijelölt része. A belterületbe vonás célja alapvetően az érintett földrészlet építési célra történő felhasználása. Tekintettel arra, hogy belterületbe vonás általában erre vonatkozó kérelmek nyomán történik, a településen történő letelepedést, valamint a helyi lakosság helyben maradását segíti elő.

Tevékenységei:

- a) *A belterületbe vonás tervszintű megalapozása:* A településszerkezeti és szabályozási tervekben, valamint a helyi építési szabályzatban kerülnek lefektetésre a belterületbe vonás alapelvei. Amennyiben indokolt, ezeket módosítani szükséges. Ezzel párhuzamosan a képviselő-testület belterületté nyilváníthatja a most már terv szerint is belterületi határon belülre került területrészeket. Mindezek birtokában a helyi építési szabályzat szerint elkészülhet a telekalakítási terv.
- b) *Telekalakítás engedélyeztetése:* A telekalakítási tervnek tartalmaznia kell a kialakítandó építési telkek és közterületek (zöldterületek, utak) tervezett adatait, és meg kell felelnie mindazon követelményeknek, amelyek alapján az ingatlan-nyilvántartási változás átvezetésére alkalmas változási vázrajz elkészíthető.
- c) *Telkek, utak kitűzése, kivonása:* Az engedélyezett telekalakítási terv alapján történik.
- d) *Telkek közművesítése:* A helyi építési szabályzatban foglaltaknak megfelelően, az adott övezetre vonatkozó előírások alapján szükséges kiépíteni.
- e) *Telkek értékesítése.*

Érintett település(ek): Bodmér, Csókakő, Pusztavám, Szárliget, Várgesztes, Vértesboglár, Zámoly.

Kapcsolódási pont: VVTFT kérdőíves felmérés 2006

5. alprogram: Környezetvédelmi programok megvalósítása.

5.1. intézkedési csoport: Komplex vízgazdálkodási rendszer kiépítése.

Célja: Gánt–Csákberény–Csákvár–Zámoly gravitációs alapon működő vízgazdálkodási rendszerének kiépítése.

Indoklása: Az érintett települések egymáshoz viszonyított földrajzi helyzete lehetővé teszi a csapadékvíz és szennyvíz gravitációs rendszerrel történő gyűjtését, tisztítását és ülepítését. A mintegy 500 ha területet érintő beruházás során a meglévő szennyvíztisztító rekonstrukciója (Csákvár) után a jelenlegi energiaigényes (másik vízgyűjtőre történő átemelés) helyett egy tisztán gravitációs alapon működő infrastruktúra jön létre. Az utókezelés a zámolyi előszűrő-tározó segítségével történik, melynek eredményeként egy 90 ha-os vizes élőhely alakul ki.

Érintett település(ek): Gánt, Csákberény, Csákvár, Zámoly

Kapcsolódási pont: Vértes hegység és vidéke vidékfejlesztési stratégiai program C.2; KDR területfejlesztési programja I.4.A, II.4

5.2. intézkedési csoport: Megújuló energiaforrások hasznosítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark területén a megújuló energiaforrások hasznosítására programok kidolgozása és megvalósítása.

Indoklása: Napjaikban a nem megújuló energiaforrások kiváltását szolgáló beruházások megvalósítását támogatni szükséges, ugyanis a megújuló energiaforrások (napenergia, szélenergia, biomassa, geotermikus energia, vízenergia) hasznosítási területe a fűtéstől, a melegvíz- és uszodai melegvíz-termelésen, főzésen keresztül egészen az áramtermelésig terjedhet. A Vértesi Natúrpark térségének adottságai és természeti erőforrásai alkalmasak arra, hogy egyes rendszerek megjelenhessenek. A fejlesztések csak a táji, természeti és kulturális értékek – mint elsődleges vonzerők – védelmének elsődlegessége mellett valósíthatóak meg.

Tevékenységei:

- a) *Települések energiaellátó rendszereinek átalakítása:* A fejlesztések a települések közszolgáltatásai körébe tartozó feladatok alternatív energiaforrások felhasználásával történő ellátását célozzák. A sikeres projektek ösztönzőleg hathatnak a háztartásokban alkalmazható módszerek elterjesztéséhez is.
- b) *Háztartások megújuló energiaforrás-felhasználásának támogatása:* A program a háztartásokban alkalmazható módszerek (elsősorban a melegvíz-előállítás területén) elterjesztését célozza különböző ösztönzők alkalmazásával.
- c) *Energianád-termelés:* A megújuló energiaforrások közvetve munkalehetőséget teremthetnek a vidéki lakosság számára úgy, hogy közben kímélik a környezetet. Napjaikban kétszer olyan gyorsan növekszik az energiafelhasználás, mint az alternatív energiaforrások felfedezésének üteme. Bár több irányba folynak kutatások, a realitások figyelembevételével a biomassa lehet a hosszú távú megoldás. Ennek felhasználására már több erőmű – így a Vértesi Erőmű Rt. – is felkészült, és programot dolgozott ki.

Érintett település(ek):

- Települések energiaellátási rendszereinek átalakítása: A Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Pusztavám (szél erőmű, napenergia és biogáz kombinációja).

- Háztartások megújuló energiaforrás-felhasználásának támogatása: a Vértesi Natúrpark összes települése.
- Energianád-termelés: Bokod, Pátka

Kapcsolódási pont: Vértes hegység és vidéke vidékfejlesztési stratégiai program C.1;
KDR területfejlesztési programja III.1.2

5.3. intézkedési csoport: Gyommentesítési programok megvalósítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark településeinek belterületén, illetve külterületein – elsősorban a frekvenciált kirándulóhelyeken – a gyommentes területek arányának növelése.

Indoklása: A gyommentesítés ösztársadalmi érdek. Egyéni szempontból a tiszta, egészséges környezet alapfeltétele létünknek, míg társadalmi szempontból a gyomos, elhanyagolt környezetünk jelentős hátrányokat jelent: idegenforgalomra negatív hatást gyakorolhat, és az allergiát okozó pollen terjedésével nőnek az egészségügy kiadásai is.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése (A gyommentesítési tevékenység érinti a lakott területeket, továbbá az elhanyagolt parlagokat, a vonalas létesítményekhez tartozó földrészleteket, vasúti- és iparterületeket, vizek, vízfolyások partjait, közterületeket és zártkerteket, valamint a környezetvédelmi szempontból védett területeket. A felsoroltakon kívül természetesen beletartoznak a gyümölcs- és szőlőskertek, valamint a szántóföldek is).

6. alprogram: Természetgazdálkodási programok megvalósítása, elterjesztése.

Célja: Természetvédelmi szempontokat maradéktalanul figyelembe vevő, önfenntartó termelési rendszerek, technológiák kidolgozása, gyakorlati alkalmazása és elterjedésük elősegítése a Vértesi Natúrpark területén.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark térségében számos, sokak számára értéktelennek tartott, ugyanakkor természeti értékekben igen gazdag élőhely található. A területek megőrzése csak hagyományos (extenzív) gazdálkodással történhet. E tevékenység az ésszerű, ökológiai hasznosítás mellett hozzájárul a kapcsolódó népi életformák, szokások, néprajzi értékek fenntartásához és újjáélesztéséhez, valamint a fajtanemesítés szempontjából is értékes ősi háziállat fajták megőrzéséhez.

Tevékenységei:

- a) *A természetgazdálkodási termelési rendszerek fogalmának, kritérium-rendszerének meghatározása:* A tájjal való gazdálkodásnak (mező-, erdő- és vízgazdálkodás) egyik lehetséges módja a természetvédelmi szempontokat is figyelembe vevő élelem- és iparianyag-termelés. A társadalom és a gazdálkodók ma még inkább csak a gazdaság szemszögéből közelítik meg a kérdést. Az egészséges természeti környezetnek viszont nincs ára, ezért a karbantartásért végzett munka elismertsége sem megfelelő. A természetgazdálkodás gondolatának minél szélesebb körben való elterjesztése akkor válik lehetségessé, amikor végső formát kap pontos meghatározása, de még inkább a fogalmat magyarázó, értelmező kritériumrendszer.
- b) *Támogatandó területek lehatárolása:* A kidolgozott kritériumrendszer alapján össze kell állítani a Vértesi Natúrparkban található, a természetgazdálkodásba potenciálisan bevonható területek kataszterét.
- c) *Támogatási eszközök kidolgozása, a természetgazdálkodási termelési rendszerek elterjesztése:* A természetgazdálkodási módszerek elterjesztését hatékony támogatási rendszer kidolgozásával és bevezetésével szükséges segíteni.
- d) *Mintagazdaságok hálózatának kiépítése:* Céljuk a hagyományos, ökológiai gazdálkodási módszerek elterjesztésének ösztönzése, melyek összeegyeztethetők a természeti erőforrások megőrzésével és a fenntarthatóság kritérium-rendszerével. A

létesítmények programjai között a gazdálkodók részére szervezett képzések, szaktanácsadás, tájékoztatás, nyílt napok szerepelnek.

Érintett település(ek): Bokod, Csákberény, Csákvár–Fornapuszta (Mintagazdaság továbbfejlesztése), Gánt, Oroszlány, Szárliget, Várgesztes, Vértesboglár, Vértessomló, Zámoly.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja G.1; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program A.1, A.2; KDR területfejlesztési programja I.4.A, I.4.D

7. alprogram: Oktatás, szemléletformálás, környezetvédelmi nevelés infrastruktúrájának megteremtése.

Célja: A környezeti nevelés, oktatás, szemléletformálás gyakorlati módszereinek elterjesztése a Vértesi Natúrparkban, valamint a terepi bázishelyek hálózatának kialakítása, fejlesztése.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark filozófiájának központi eleme, hogy helyszínt biztosítson az egész életen át tartó tanulás folyamatának, a környezeti nevelés gyakorlati megvalósításának. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy egyre több alsó-, közép- és felsőfokú oktatási intézmény építi be tantervébe a természet ismeretét, védelmét célzó foglalkozásokat, valamint mozdulnak ki az osztályok, évfolyamok, szakirányok egy-egy kihelyezett tanóra, osztálykirándulás, tanulmányút vagy erdei iskola kedvéért az iskola épületének falai közül. A jelentkező igényeknek való megfelelés terén a Vértesi Natúrparkban már vannak jó kezdeményezések, az alprogram ezek egész területre történő elterjesztést célozza meg.

Tevékenységei:

- a) *A Vértesi Natúrpark tananyagba építése:* Az életkori sajátosságokat figyelembe vevő szakmai anyagok kidolgozása az óvodák, alsó-, közép- és felsőfokú oktatási intézmények számára.
- b) *Természetismereti foglalkozások tantervbe építése:* Példaértékű gyakorlata alakult ki ennek a Csákvári Általános Iskolában, ahol a Pro Vértes Közalapítvány segítségével télen előadások, diavetítések, tavasszal pedig terepi foglalkozások alkalmával mélyíthetik el a tanulók ismereteiket. A programsorozat a Madarak és fák napjához kapcsolódó vetélkedővel zárul. Hasonló tematika szerint ajánlott ezt a módszert a Vértesi Natúrpark területén található oktatási intézményekben is bevezetni.
- c) *Bázishelyek létesítése, fejlesztése:* Az oktatás, szemléletformálás, környezeti nevelés sikeres megvalósításának feltétele az egy vagy többnapos programokat biztosító, a szükséges infrastruktúrával felszerelt terepi létesítmények hálózata, illetve ezek szolgáltatási színvonalának biztosítása.

Érintett település(ek):

- Természetismereti foglalkozások beépítése a tantervbe: a Vértesi Natúrpark összes települése.
- Bázishelyek létesítése, fejlesztése: Bokod (erdei iskola bázishely kialakítása), Csákvár–Fornapuszta (míntagazdaság oktatóközpontjának fejlesztése), Gánt (Gránás erdei iskola bázishely fejlesztése), Gánt–Kőhányás (erdei iskola bázishely kialakítása, környezetvédelmi oktatási centrum létrehozása, történelmi játszóház létesítése), Tatabánya–Körtvélyespuszta (erdei iskola bázishely kialakítása), Vértesbogár (Boglári tanya erdei iskola bázishely kialakítása).

Kapcsolódási pont: KDR területfejlesztési programja I.5.B, II.1.A

8. alprogram: Tájjellegű mező- és erdőgazdasági termékek, helyi kézműipari termékek előállítása és értékesítése.

8.1. intézkedési csoport: Tájjellegű mező- és erdőgazdasági termékek előállítása és értékesítése.

Célja: Védjeggyel ellátott, tájspecifikus termékek előállítása és értékesítése egy egységes megjelenésű üzlethálózaton keresztül a Vértesi Natúrpark területén.

Indoklása: A Vértesi Natúrpark területén a feldolgozással foglalkozó vállalkozások száma egyelőre alacsony, ennek megfelelően a kistérséget zömmel feldolgozatlanul hagyják el a megtermelt mező- és erdőgazdasági termények. Napjaikban a hagyományos technológiával készülő mező- és erdőgazdasági termékek iránti kereslet fokozatosan növekszik. A turisták körében végzett kérdőíves kutatások pedig azt támasztják alá, hogy egy-egy ilyen terméket az átlagosnál magasabb árért is szívesen megvesznek. További értéknövelő tényező lehet, ha a vásárlást interaktív bemutató, a technológia személyes kipróbálásának lehetősége kíséri.

Tevékenységei:

- a) *A Vértesi Natúrpark potenciális termékkörének feltérképezése:* Az érintett 17 település történelmének, hagyományainak és jelenlegi adottságainak figyelembe vételével összeállításra kerül az a termékskála, amelynek elemei napjaikban is folyamatosan előállíthatóak, illetve termelésük újra beindításának személyi és tárgyi feltételei adottak.
- b) *A termékek előállításának támogatása, illetve a meglévő technológiák minőségi fejlesztése.*
- c) *A Vértesi Natúrpark védjegy mögötti minőségbiztosítási-rendszer kidolgozása:* A minőségbiztosításon átesett termékek megkapják a Vértesi Natúrpark védjegyet (amely legegyszerűbb formájában maga a Vértesi Natúrpark logója), amely a térségi üzlethálózaton keresztüli értékesítés feltétele.
- d) *A Vértesi Natúrpark termékeit értékesítő térségi üzlethálózat létrehozása:* A védjeggyel ellátott termékek egy egységes megjelenésű üzlethálózat útján kerülnek terjesztésre és értékesítésre.

- e) *Bemutatók szervezése*: Azok a termelők, akik bemutatók lebonyolítását vállalják, a Vértesi Natúrpark turisztikai kínálatába kerülve a kiajánlott programok szerves részét fogják képezni.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Csákberény (gyümölcsaszaló építése, gyümölcsle- és borpalackozó építése), Csákvár (méhészet fejlesztése, magyar szürkemarha szalámi, pálinkafőző bemutatása), Pátka (lekvárfőző-üzem és szilvapálinkafőző-üzem létesítése), Szár (méhészet fejlesztése), Zámoly (malom építése és sütőüzem bővítése, serfőző fejlesztése, méhészet támogatása).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja G.3; KDR területfejlesztési programja I.4.B, I.4.C

8.2. intézkedési csoport: Házi- és kézműipari termékek előállítása és értékesítése.

Célja: Védjeggyel ellátott, tájspecifikus termékek előállítása és értékesítése egy egységes megjelenésű üzlethálózaton keresztül a Vértesi Natúrpark területén.

Indoklása: Napjaikban a tömegcikkok rohamos elterjedésével párhuzamosan az egyedi, hagyományos technológiával készülő házi- és kézműipari termékek iránti kereslet fokozatosan növekszik. A turisták körében végzett kérdőíves kutatások szintén azt támasztják alá, hogy egy-egy ilyen terméket az átlagosnál magasabb árért is szívesen megvesznek. További értéknövelő tényező lehet, ha a vásárlást interaktív (kézműves-) bemutató, a technológia személyes kipróbálásának lehetősége előzi meg. A termékek előállításának és értékesítésének támogatása tehát a hozzájuk kapcsolódó népi kismesterségek továbbélését jelenti.

Tevékenységei:

- a) *A Vértesi Natúrpark potenciális termékkörének feltérképezése:* Az érintett 17 település történelmének, hagyományainak és jelenlegi adottságainak figyelembe vételével összeállításra kerül az a termékskála, amelynek elemei napjaikban is folyamatosan előállíthatóak, illetve termelésük újra beindításának személyi és tárgyi feltételei adottak.
- b) *A termékek előállításának támogatása, illetve a meglévő technológiák minőségi fejlesztése.*
- c) *A Vértesi Natúrpark védjegy mögötti minőségbiztosítási-rendszer kidolgozása:* A minőségbiztosításon átesett termékek megkapják a Vértesi Natúrpark védjegyet (amely legegyszerűbb formájában maga a Vértesi Natúrpark logója), amely a térségi üzlethálózaton keresztüli értékesítés feltétele.
- d) *A Vértesi Natúrpark termékeit értékesítő térségi üzlethálózat létrehozása:* A védjeggyel ellátott termékek egy egységes megjelenésű üzlethálózat útján kerülnek terjesztésre és értékesítésre.
- e) *Interaktív bemutatók szervezése:* Azok a kismesterséget űzők, akik akár saját műhelyeikben, akár kiállításokra, rendezvényekre kitelepülve interaktív bemutatók lebonyolítását vállalják, a Vértesi Natúrpark turisztikai kínálatába kerülve a kialakított programok szerves részét fogják képezni.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Csákvár (fazekas termékek előállításának további támogatása).

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja G.3; KDR területfejlesztési programja I.4.B, I.4.C

9. alprogram: A Vértesi Natúrpark marketingkonceptiójának, marketing-alap- és részstratégiáinak kidolgozása és megvalósítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark egyértelmű pozicionálása a turizmus piacán, és erre alapozva a térségfejlesztési program útján kiépítésre kerülő minőségi turisztikai kínálat értékesítése a megfelelő marketingeszközök kombinációjával.

Indoklása: Napjaikban a marketing alkalmazása minden olyan szerv és szervezet számára elengedhetetlen, amely tárgyiasult és szellemi termékei értékesítése révén hosszú távon fenn kíván maradni. Egyre kevesebb ugyanis az a piaci rés, amelyet be lehet tölni, ráadásul egyre többen vesznek részt a piaci versenyben, amely egyúttal kikényszeríti az igények feltárását, a beszerzési marketing elterjedését, a belföldi és a külföldi piaci információs rendszerek kiépülését. A Vértesi Natúrpark területére megálmodott térségfejlesztési program sikere is nagy mértékben függ attól, hogy a különböző piacosítható termékek hogyan találnak gazdára, ezáltal pedig a helyi szereplők megtalálják-e számításukat.

Tevékenységei:

- a) *Marketingkonceptió, alapstratégia és részstratégiák kidolgozása.*
- b) *Marketing-mix gyakorlati alkalmazása:* Az egyes részstratégiákban meghatározott marketingeszközök (termékpolitika, árpolitika, értékesítés és reklám) leghatékonyabb kombinációjának gyakorlati megvalósítása.
- c) *Látogatóösztönző-program bevezetése:* A reklámtevékenységeket kísérő, azok fő céljait erősítő turisztikai eladásösztönző program bevezetése a Vértesi Natúrparkban.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése.

Kapcsolódási pont: VVKÜ területfejlesztési programja F.3; Vértes hegység és környéke vidékfejlesztési stratégiai program B.5.1; KDR területfejlesztési programja I.4.C, I.5.A, I.5.B, IV.4

10. alprogram: A fogyatékkal élők esélyegyenlőségének biztosítása.

Célja: A Vértesi Natúrpark fejlesztési programjában szereplő minden egyes alprogram vonatkozásában a fogyatékkal élők speciális igényeinek figyelembe vétele, és a fejlesztések, beruházások során a szükséges infrastruktúra megteremtése.

Indoklása: Magyarországon a fogyatékoság (mozgássérültek, értelmileg akadályozottak, hallássérültek, beszédükben akadályozottak, látássérültek) problémája a fogyatékosággal élő embereket, családjaikat és a velük közvetlenül foglalkozó segítőköt egybevéve milliós embertömegeket érint közvetlenül. A fogyatékos emberek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény olyan fontos célokat fogalmaz meg, mint az épített környezet, a közlekedés, az információhoz jutás akadálymentesítése, a fogyatékosággal élő személyek épekkel együtt történő, integrált oktatása, foglalkoztatása. A társadalom felelőssége tehát elsősorban abban áll, hogy különböző eszközökkel (segédeszközökhöz való hozzájutás támogatása, akadálymentesítés, segítők, speciális szállítás elérhetősége, integrált oktatás, foglalkoztatás támogatása, hátrányos megkülönböztetés tiltása stb.) olyan társadalmi környezetet teremtsen, amelyben ezek a csoportok önmaguk is képesek a megélhetésre, az otthonteremtésre, előrejutásra, boldogulásra, vagyis megvalósul a fogyatékosággal élő emberek esélyegyenlősége.

Tevékenységei:

- a) *Együttműködés kialakítása a Szép Jelen Alapítvánnyal:* A Vértesi Natúrpark területén, Gánt–Bányatelepen található Magyarország egyetlen alapítványi fenntartású rehabilitációs üdülője. Az általuk kínált programok már most igen széles kört ölelnek fel: erdei lovas kocsikázás, mozgásfejlesztés, kenyérsütés kemencében, speciális tájékozási futóverseny stb.
- b) *Mintaprogram kidolgozása és megvalósítása:* A kialakítandó együttműködés során az alapítvány szakemberei, partnerszervezetei szakmai segítséget tudnak nyújtani a Vértesi Natúrpark fejlesztési programjainak megvalósításában, ezzel együtt az élet szinte minden területét érintő, a fogyatékkal élők igényit is figyelembe vevő térségfejlesztés valósulhat meg.

Érintett település(ek): A Vértesi Natúrpark összes települése, pl. Csókakő autista farm létrehozása;

Kapcsolódási pont: KDR területfejlesztési programja I.5.B, II.1.A, II.2.A, II.2.C